

KONFERENCIJA
КОНФЕРЕНЦИЈА

„LOKALNI IZBORI 2012–ANALIZA IZBORNOG PROCESA“

**„ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2012–АНАЛИЗА ИЗБОРНОГ
ПРОЦЕСА“**

Jahorina, 11-13. aprila/travnja 2013. godine

Јахорина, 11-13. априла 2013. године

LOKALNI IZBORI 2012-ANALIZA IZBORNOG PROCESA

Izdavač: Centralna izborna komisija BiH

Za izdavača: Branko Petrić, predsjednik Centralne izborne komisije BiH

Publikaciju pripremio: dr. sc. Ahmet Šantić, član Centralne izborne komisije BiH

Saradnice na pripremi publikacije: Božica Ban i Uma Isić

Grafički dizajn i DTP: Dejan Ćurić

Štampa: Grafoprint Zenica

Tiraž: 500

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.8(497.6)"2012"(063)(082)

KONFERENCIJA Lokalni izbori 2012 – analiza izbornog procesa (2013; Jahorina)

Lokalni izbori 2012-analiza izbornog procesa

/ Konferencija Lokalni izbori 2012-analiza izbornog procesa, Jahorina, 11.-13. aprila/travnja

2013. godine ; [publikaciju pripremio Ahmet Šantić]. - Sarajevo : Centralna izborna komisija

Bosne i Hercegovine, 2013-67 str. : ilustr. ; 24 cm

Tekst lat. i ćir. na bos., hrv. ili srp. jeziku.

ISBN 978-9958-555-15-2

COBISS.BH-ID 20521734

Zahvaljujemo se Misiji OSCE-a u Bosni i Hercegovini na pomoći pri izradi ove publikacije

S A D R Ž A J

<i>PREDGOVOR</i>	4
<i>Branko Petrić - uvodno obraćanje</i>	7
<i>Ambasador Fletcher M. Burton - uvodno obraćanje</i>	10
<i>Milorad Gašić - Položaj nacionalnih manjina u izbornom sistemu Republike Srbije sa posebnim osvrtom na lokalne izbore na teritoriji AP Vojvodine koji su održani 2008. i 2012. godine</i>	12
<i>Iskustva izabranih kandidata na Lokalnim izborima 2012– načelnika općina u provođenju kampanje</i>	
<i>Mr. sc. Snježana Rajilić, načelnica Opštine Novi Grad</i>	30
<i>Prof. dr. Senaid Memić, načelnik Općine Ilidža</i>	37
<i>Predrag Kovač, načelnik Opštine Istočna Ilidža</i>	40
<i>Mr. sc. Željko Josić, načelnik Općine Domaljevac-Šamac</i>	43
<i>Mr. sc. Irena Hadžiabdić-Analiza izbornog procesa-Lokalni izbori 2012</i>	47
<i>Stjepan Mikić - Radionica 1 - Tijela za provedbu izbora</i>	51
<i>Dr. Suad Arnautović - Radionica 2 – Finansiranje kampanje, zakonska rješenja i iskustva učesnika na lokalnim izborima</i>	53
<i>Dr. Ahmet Šantić - Radionica 3 – Zaštita izbornog prava</i>	55
<i>Zaključci konferencije</i>	56
<i>Spisak učesnika konferencije</i>	61

PREDGOVOR

U 2013. godini navršit će se devetnaest godina od ratifikacije Evropske povelje o lokalnoj samoupravi u Bosni i Hercegovini, dok se od punopravnog članstva Bosne i Hercegovine u Vijeću Evrope navršava deset godina.

U članu 3. Povelje sadržan je koncept lokalne samouprave koji, između ostalog, predviđa da *”lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobnost lokalnih vlasti da, u zakonskim okvirima, uređuju i upravljaju značajnim dijelom javnih poslova iz svoje nadležnosti i u interesu lokalnog stanovništva. Ovo pravo će vršiti savjeti ili skupštine, sastavljeni od članova koji su slobodno izabrani tajnim glasanjem, na osnovu neposrednog, ravnopravnog i opšteg prava glasa, koji mogu imati izvršne organe koji su njima odgovorni...”*

Načela lokalne samouprave sadržane u Povelji, a u skladu sa odredbama Povelje, države potpisnice su trebale pretočiti u nacionalno zakonodavstvo, u formi zakonske ili ustavne norme. Na nivou Bosne i Hercegovine nije donesen zakon o lokalnoj samoupravi, pri čemu odredbe o lokalnoj samoupravi ne postoje ni u formi načela u Ustavu Bosne i Hercegovine.

U takvoj situaciji, entiteti u Bosni i Hercegovini su donijeli svoje zakone o principima lokalne samouprave koji sadrže osnovna načela Povelje, a između ostalog i osnovna načela o izborima na lokalnom nivou.

Odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, u članu 1.1. navedeno je da se principi koji važe za izbore na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini utvrđuju Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Izbornim zakonom Republike Srpske propisano je da se izbor lokalnih organa (odbornika u skupštinama općina) vrši u skladu sa odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, dok je ovim entitetskim zakonom regulisan izbor i opoziv načelnika općine.

Zakonom o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji Bosne i Hercegovine regulisan je izbor, prestanak mandata, opoziv i zamjena načelnika općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok se za izbor općinskih vijećnika primjenjuju odredbe Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

Izbornim zakonom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine regulisan je izbor zastupnika u Skupštinu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, pri čemu je članom 1.1.(2) utvrđeno da se na sva pitanja koja nisu izričito uređena ovim zakonom neposredno primjenjuju odredbe Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

Potrebno je također navesti da su izbori za vijećnike i gradonačelnika Grada Mostara regulisani odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i Statuta Grada Mostara, dok se izbori za gradske vijećnike Grada Sarajeva i odbornike u Skupštini Grada Istočno Sarajevo provode na osnovu odredbi Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, odnosno podzakonskih akata koje donosi Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine i statuta navedenih jedinica lokalne samouprave.

Iz svega navedenog vidljiva je raznolikost u Bosni i Hercegovini u pogledu nadležnosti i načina regulisanja pravila za izbor organa jedinica lokalne samouprave. Svjesni smo činjenice da je jedan od razloga raznolikosti ustavna struktura Bosne i Hercegovine i mogućnost da pojedini nivoi vlasti različito pristupaju ovom pitanju, ali smatramo da bi bilo korisno i poželjno da se pojedini instituti izbornih prava, kao i izborne procedure jedinstveno urede u formi zakona o lokalnim izborima u Bosni i Hercegovini. Mišljenja smo da bi na ovaj način bilo manje zastoja u izbornom procesu, pri čemu bi organi za provedbu izbora na različitim nivoima imali manje poteškoća u primjeni jedinstvenih standarda u provedbi lokalnih izbora.

Lokalni izbori u Bosni i Hercegovini, peti po redu od zaključenja Dejtonskog mirovnog sporazuma, održani su u oktobru 2012. godine, u navedenoj pravnoj heterogenosti izbornih pravila.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je 7.5.2012. godine, u skladu s članom 1.14 i članom 2.9 stav (1) tačka 2.a Izbornog zakona BiH, objavila da će se Lokalni izbori u Bosni i Hercegovini održati 7.10.2012. godine, za: 78 općinskih vijeća u Federaciji Bosne i Hercegovine, 61 skupštinu općine u Republici Srpskoj, 139 načelnika općina u Bosni i Hercegovini, Skupštinu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Skupštinu Grada Banja Luka i gradonačelnika Grada Banja Luka. Zbog neprovođenja odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, kojom je dat rok od šest mjeseci za usklađivanje izbornih odredaba sa Statutom Grada Mostara, Centralna izborna komisija BiH je na 19. sjednici, od 7.5.2012. godine, donijela Odluku broj: 05-1-07-1-585-1/12, kojom se odgađaju izbori za izbor vijećnika u Gradsko vijeće Grada Mostara.

Za Lokalne izbore 2012. godine, ukupno je u biračkom spisku bilo registrirano 3.149.280 birača, izuzev Grada Mostara. U Federaciji BiH registrirano je 1.866.169 ili 59,26% birača; u Republici Srpskoj 1.199.179 ili 38,10% i Brčko Distriktu BiH 83.932 ili 2,64% birača.

U spolnoj strukturi biračkog tijela, zastupljeno je 1.577.894 žena ili 50,11%, i 1.571.386 muškaraca ili 49,89%.

U dobnoj strukturi biračkog tijela, registrirano je 673.400 birača do 30 godina ili 21,38%, te 2.475.880 birača ili 78,62% preko 30 godina.

Za učešće na Lokalnim izborima 2012. godine ovjerene su 84 političke stranke, 59 koalicija, 224 nezavisna kandidata (podrazumijevamo osobe oba spola), od čega 53 pripadnika nacionalnih manjina, te 16 listi nezavisnih kandidata sa 106 kandidata.

Broj ovjerenih kandidata za učešće na Lokalnim izborima 2012. godine iznosio je 30.351 kandidata. Od navedenog broja, za gradonačelnika/načelnika ovjereno je 550 kandidata, a za općinska vijeća/skupštine općina 29.801 kandidata, u okviru kojih je ovjereno i 149 kandidata za nacionalne manjine.

Ukupna izlaznost na izbore iznosila je 1.779.718 ili 56,51% birača, od čega u Federaciji Bosne i Hercegovine 1.013.040 ili 54,79%, u Republici Srpskoj 689.392 ili 59,18% i Brčko Distriktu BiH 42.519 ili 51,57%.

Izabrano je ukupno 3.245 kandidata za gradonačelnika/načelnika i općinska vijeća/skupštine općina.

Po pitanju spolne strukture, od ukupno izabranih 140 kandidata za gradonačelnika/načelnika, izabrano je 135 kandidata muškog spola ili 96,42%, te 5 žena ili 3,58%. Od ukupno izabranih 3.105 kandidata u općinska vijeća/skupštine općina, uključujući predstavnike nacionalnih manjina, izabrano je 2.578 muškaraca ili 83,81% i 498 žena ili 16,19%. Izabrano je ukupno 29 predstavnika nacionalnih manjina, od čega 24 muškarca ili 82,76%, i 5 žena ili 17,24%.

Nakon održavanja svakih izbora u Bosni i Hercegovini, članovi izborne administracije vrše analizu višestrukih aspekata provedenih izbora. S tim u vezi, Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je, u saradnji sa Udruženjem izbornih zvaničnika Bosne i Hercegovine, organizirala dvodnevnu konferenciju, koja se pod nazivom „Lokalni izbori 2012-Analiza izbornog procesa” održala na Jahorini u periodu od 11-13.04.2013. godine. Konferencija je okupila preko 200 učesnika, uključujući članove lokalnih izbornih komisija, predstavnike političkih partija, izabranih zvaničnika, predstavnike međunarodnih organizacija u Bosni i Hercegovini, kao i goste iz inostranstva. U okviru Konferencije organizirane se radionice pod nazivom „Organi za provođenje izbora“, „Zaštita izbornog prava“ te „Finansiranje kampanje, zakonska rješenja i iskustva učesnika na Lokalnim izborima 2012. godine“.

Ova publikacija je nastala kao rezultat rada Konferencije, na kojoj su, kao završni dokument, usvojeni zaključci koji su distribuirani svim organima za provedbu izbora u Bosni i Hercegovini i drugim zainteresiranim učesnicima izbornog procesa.

Publikacija je pripremljena zahvaljujući pomoći Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, koja je, kao i Vijeće Evrope, dala svesrdnu podršku organizaciji Konferencije, te im se i ovim putem najiskrenije zahvaljujemo.

Nadamo se da će sadržaj publikacije poslužiti iniciranju i traženju izbornih pravila koja će za cilj imati unapređenje izbornog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.

dr.sc. Ahmet Šantić

Бранко Петрић, председник Централне изборне комисије БиХ

Уважене даме и господо,

Част ми је да вас све поздравим и да отворим ову пету постизборну конференцију „Локални избори 2012. године - анализа изборног процеса“. Кад вас погледам, видим ту доста лица која су и прије осам година била присутна у овој истој сали, када смо почели са овом праксом и када смо организовали прву конференцију.

Посебно поздрављам Њ. Е. Бартона Флечера, шефа Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, и првог човјека институције чија нам помоћ никада, па ни у овим изборима, није изоста-
ла, а како изгледа, биће нам потребна и у будућности. Такође, желим поздравити представнике Амбасаде Руске Федерације, Амбасаде Шведске и Швајцарске, представнике Савјета Европе, ОХР-а, Уреда специјалног представника ЕУ у Босни и Херцеговини, поздрављам члана Републичке изборне комисије

Србије и и секретара Скупштине Војводине, господина Милорада Гашића, који ће узети учешће у раду конференције и имати своју презентацију. Поздрављам и начелнике општина у Босни и Херцеговини, њих четири, успјешна начелника, које је Централна изборна комисија БиХ изабрала да пренесу своја искуства овдје како би их ми публиковали и пренијели будућим кандидатима.

То су госпођа начелница Сњежана Рајилић, начелница Општине Нови Град, Жељко Јосић, начелник Општине Домањевац-Шамац, те Предраг Ковач и Сенаид Мемич, начелници општина двију Илица, Источне Илице и Илице.

Такође, поздрављам све моје колеге, све уполнене у изборној администрацији, који су дали свој допринос да прошли Локални избори у Босни и Херцеговини буду онакви какви су били, а оцијењени су као успјешни, као и све оне који ће

узети учешће у раду ове конференције, изнијети своја искуства и донијети одређене закључке како бисмо се што боље спремили за наредне изборе и како би они били још успјешнији.

Моји поздрави се односе и на свих седам чланова Централне изборне комисије БиХ, органа који се налази на врху изборне пирамиде, затим генералног секретара и седамдесетак упослених у Секретаријату Централне изборне комисије БиХ, пет стотина ангажованих по уговору о дјелу и привремено ангажованих у Главном центру за бројање у Централној изборној комисији БиХ за провођење избора, око шест стотина чланова општинских и градских изборних комисија у Босни и Херцеговини, око четрдесет хиљада предсједника и чланова бирачких одбора и њихових замјеника, затим тридесет и пет хиљада кандидата који су учествовали на овим изборима. Сваки десети је био изабран, осталих девет десетина су пропустили своју шансу овај пут. Неколико хиљада посматрача изборних активности, који су радили на пет хиљада гласачких мјеста, гдје је било уписано више од три милиона бирача, од којих је два милиона узело оловку и изабрало своје представнике.

Требали би да дамо оцјену протеклих избора, и ако бисмо покушали то да урадимо, та оцјена би зависила од тога ко оцјену даје и из ког се угла гледа. Ако бисмо погледали с аспекта оних који су добили изборе и остварили изборне резултате, избори су били изузетно коректни, фер и успјешни, а ако би то радили са аспекта оних који нису изабрани, они би свакако нашли неке разлоге, осим себе, зашто нису изабрани, али и те субјективне оцјене су релевантне. Посматрано са аспекта Централне изборне комисије БиХ и изборне администрације и оних који независно посматрају изборе и дају о томе оцјену, све изборне радње предвиђене законом и процедурама су проведене на вријеме и у складу са законом, а резултати су потврђени и објављени у прописаном року и на прописан начин и новоизабрана власт је инсталисана, што значи да су резултати избора имплементирани.

Нажалост, и ови избори ће остати добрим дијелом запамћени по томе што у Мостару, једном лијепом граду, избори нису одржани. То није зависило од изборне администрације, него од неких других околности и очекујемо да се и то ријеша. Ова конференција је замишљена као наш сусрет и размјена искустава да бисмо законодавцу, ми који доносимо подзаконске акте и проводимо изборе, предложили унапређење нашег изборног процеса. И ови протекли избори су протекли са техничког аспекта на начин као и они претходни и они прије њих, тј. много слично штапу и канапу. Техничка унапређења избора, нажалост, нису добила своје мјесто на протеклим изборима, а ми од тога нећемо одустати,

вјероватно ћемо наћи начина да предложимо и техничка унапређења у складу са трендовима, који су данас присутни у демократској Европи.

У паузама ћете моћи погледати техничка помагала која би могла послужити у изборном процесу, ако се за то стекну законске и материјалне претпоставке. Конференција је замишљена тако да се и у радионицама поставе питања са којима сте вјероватно дошли и да се дају одговарајућа рјешења, да донесемо одређене закључке, које ћемо објавити заједно са свим излагањима и презентацијама.

Желим да вам боравак на овој нашој лијепој планини, у овоме лијепоме хотелу, у овој сали, буде угодан и рад успјешан.

Ambasador Fletcher M. Burton, šef Misije OSCE-a u BiH

Dozvolite mi da prvo izrazim zahvalnost Centralnoj izbornoj komisiji BiH na profesionalno obavljenom poslu tokom prošlogodišnjih općinskih izbora.

Također, zahvaljujem im na njihovoj regionalnoj filozofiji rada, na saradnji koju su ostvarili sa susjednim državama. Mislim da su pozvali goste iz susjednih država u koje spada Srbija. Ovakav regionalni pristup je važan dio konferencije.

Čast mi je prisustvovati ovoj konferenciji s obzirom na njen sastav, ali i filozofiju. Za mene je ova konferencija mjesto u koje se dobro uklapam, jer sam boravio u ovoj državi na samom početku rada Centralne izborne komisije BiH. Bio sam na dužnosti ovdje u periodu od 1995. do 1997. godine.

Svjedočio sam tome kako je Komisija nastala, kako je korak po korak preuzimala sve veću i veću odgovornost. To je uspjeh Aneksa 3 i Dayton. To je uspjeh Bosne i Hercegovine. To je veliki uspjeh Centralne izborne komisije BiH.

Centralna izborna komisija BiH je uspostavila neovisnost, dokazala profesionalnost, a to su temelji njenog integriteta, njenog kredibiliteta.

Slijedi nekoliko riječi o OSCE-u, nekoliko riječi o mojoj Misiji. Kao što znate, mi smo u znatnom obimu prisutni u ovoj državi. Raspoređeni smo širom države. Još uvijek podržavamo Centralnu izbornu komisiju BiH i dajemo joj savjete. Također smo i kanal ODIHR-a, Ureda za demokratske institucije i ljudska prava, kroz koji Centralna izborna komisija BiH prenosi savjete tehničke prirode.

ODIHR je bio prisutan na izborima 2010. godine u Bosni i Hercegovini. Objavio je preporuke na temelju analize ovih održanih izbora, te će te preporuke predstavljati predmet zanimanja kako se približavamo izborima 2014. godine.

Centralna preporuka izvještaja ODIHR-a odnosi se na predmet Sejdić i Finci, koji je svakako tema razgovora ove sedmice u Bosni i Hercegovini. Ovaj predmet nije samo stvar EU-a i Vijeća Evrope. Također je i stvar OSCE-a i ODIHR-a. Mi podstičemo političke vođe i parlamentarne vlasti da se pozabave predmetom Sejdić i Finci.

Važno je da Centralna izborna komisija BiH nastavi i dalje imati odgovarajuću ulogu. Kada se osvrnemo na oktobarske izbore 2012. godine, te na provedbu općinskih izbora, oni koji su posmatrali te izbore zaključili su da su bili, citiram: „dobro pripremljeni, provedeni na uredan način i organizirani u skladu s međunarodnim standardima“. Veoma dobra evaluacija: dobro pripremljeni, dobro provedeni i dobro organizirani.

S nestrpljenjem očekujem diskusije na ovoj konferenciji, te zaključke koji će biti doneseni na ovoj konferenciji. Moja Misija je obećala da će pomoći u distribuciji rezultata ove konferencije, kao i u distribuciji u obliku brošure za šire čitateljstvo.

Prije nego završim, želio bih citirati riječi iz pozivnice koju sam primio od predsjednika. Drago mi je što sam primio ovu pozivnicu, ali mi se dopada i filozofija u pozadini pisma. Kao što je predsjednik Petrić napisao: „Konferencija je prepoznata kao veoma korisna i ohrabrujuća u smislu poboljšanja izbornog procesa i demokratizacije društva općenito“. Upravo tako, ne radi se samo o tehničkim aspektima, kad se osvrnemo na oktobar 2012. godine, već i o širim temama, od kojih je najvažnija demokratizacija.

Period istorije koji me je oduvijek veoma zanimalo jeste takozvano Doba prosvjetljenja u 18. vijeku, koje je bilo toliko značajno za Evropu i za moju državu, Sjedinjene Američke Države. Toliko mnogo te demokratske filozofije na koju se oslanjamo danas, na koju ćemo se oslanjati tokom ove konferencije, iskristalizirano je tokom tog perioda u 18. vijeku.

Filozofi prosvjetljenja, kao i praktični političari tog vijeka, uvijek su shvatali ljudske institucije. Znali su da ljudske institucije nikad neće biti savršene jer pokušaji i nastojanja ljudi nikad nisu savršeni. Ali njihov zaključak je bio da je uvijek važno težiti – ovo su izrazi koje su koristili – *savršenijim* institucijama, prevazići nesavršenstva. Usput, takav jezik našao je svoje mjesto i u Ustavu SAD-a, jezik koji pominje težnju ka poboljšanjima, *savršenijim* institucijama i jezik koji ističe demokratiju.

Još jednom, hvala vam na pozivu. Drago mi je što mogu stajati ovdje pored pravih profesionalaca Centralne izborne komisije BiH koji su uspostavili integritet i kredibilitet, a koji se sada žele osvrnuti unazad i razmotriti na koje načine se može poboljšati provedba izbora.

Kako se približavamo 2014. godini, ova važna konferencija je došla u pravom trenutku.

Hvala vam mnogo.

*Milorad Gašić, sekretar Skupštine AP Vojvodine,
Diana Vučetić, Anamarija Rehak i Viktorija Čović,
saradnice Skupštine AP Vojvodine*

**POLOŽAJ NACIONALNIH MANJINA U IZBORNOM SISTEMU
REPUBLIKE SRBIJE SA POSEBNIM OSVRTOM NA LOKALNE
IZBORE NA TERITORIJI AP VOJVODINE KOJI SU
ODRŽANI 2008. I 2012. GODINE**

Rezime:

Predmet ovog rada je analiza političkog reprezentovanja nacionalnih manjina u izbornom sistemu Republike Srbije sa posebnim osvrtom na lokalne izbore 2008. i 2012. godine na teritoriji AP Vojvodine.

Političko organizovanje nacionalnih manjina ima korene u uslovima raspada Jugoslavije i uvođenju višestranačkog sistema u Srbiji, koje je stvorilo političku atmosferu pogodnu za osnivanje političkih stranaka nacionalnih manjina.

U radu se najpre razmatraju opšte teorijske postavke o političkom predstavljanju nacionalnih manjina, nakon toga definišu se pojmovi nacionalne manjine i političke stranke nacionalne manjine prema važećim propisima u Republici Srbiji i navodi se statistički pregled brojčanosti reprezentativnih nacionalnih manjina prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Srbiji i konačno, obrađuje se Ustavni okvir i pravna regulativa političkog reprezentovanja nacionalnih manjina.

Posebno poglavlje posvećeno je analizi lokalnih izbora 2008. i 2012. godine u lokalnim samoupravama koje se nalaze na teritoriji AP Vojvodine. Razlog posebne analize izbora u ovim lokalnim samoupravama jeste heterogenost njihovog stanovništva.

Uprkos određenim manjkavostima mehanizama za političko reprezentovanje manjina, oni imaju značajnu ulogu u ostvarivanju manjinskih prava, omogućavaju bolju političku reprezentaciju, bolje artikulisanje interesa, kao i veći stepen legitimnosti celog sistema.

Ključne reči: nacionalne manjine, političke stranke nacionalnih manjina, političko reprezentovanje nacionalnih manjina

UVOD

Pripadnicima manjinskih nacionalnih zajednica se Ustavom Republike Srbije iz 2006. godine garantuju brojna individualna i kolektivna prava (članovi 75-81) i jemči posebna zaštita radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta (član 14, stav 2).

Ustav Republike Srbije, kao i Statut AP Vojvodine, opredeljuju se za mere afirmativne akcije kako bi se obezbedila ravnopravnost i politička jednakost manjinskih grupa u društvu, pa tako Ustav priznaje afirmativnu akciju u korist nacionalnih manjina, kroz član 76, stav 3 prema kom „ne smatraju se diskriminacijom posebni propisi i privremene mere koje Republika Srbija može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom životu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, ako su usmerene na uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji ih posebno pogađaju“.

Članom 20 stav 3. Statuta AP Vojvodine je, takođe, propisano da se ne smatraju diskriminacijom mere koje AP Vojvodina može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom životu radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika zajednica i grupa koji su zbog svoje različitosti u nepovoljnijem položaju od građana koji pripadaju većinskoj zajednici.

Srbija je takođe potpisala i ratifikovala najznačajnije međunarodne konvencije i sporazume o zaštiti prava nacionalnih manjina, pre svega Okvirnu konvenciju za zaštitu prava nacionalnih manjina (2001. godine) i Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima (2005. godine).

Imajući u vidu da je Republika Srbija zemlja članica OEBS-a, treba spomenuti da je ona u svoje zakonodavstvo implementirala veliko deo Preporuka iz Lunda o delotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu iz 1999. godine Visokog komesara za nacionalne manjine (VKNM), a koje predstavljaju pokušaj da se relativno jednostavnim jezikom razjasni i nadgradi sadržaj manjinskih prava i ostalih standarda, opšteprimenljivih u situacijama kojima se bavi VKNM.

Veoma važan deo zaštite prava nacionalnih manjina i značajan korak ka političkoj jednakosti nacionalnih manjina predstavlja ostvarivanje političke reprezentacije.

Osnovna funkcija parlamenta kao jedne od najvažnijih institucija demokratskog društva jeste da predstavlja i zastupa sve građane svoje države, bez obzira na rasu, pol, nacionalnu pripadnost, socijalno poreklo, političko ili drugo uverenje, itd. Ukoliko su određeni građani diskriminirani i ne osećaju da su njihovi interesi ravnopravno predstavljeni u parlamentu, legitimnost parlamenta se dovodi u pitanje. Podsticanje veće političke reprezentacije može doprineti boljem razumevanju i skretanju pažnje javnosti na probleme manjina, većem međusobnom poštovanju i podstaci dijaloga i toleranciju. U tom cilju nije nužno da sastav parlamenta u potpunosti odražava sve društvene raznolikosti, već je potrebno pronaći odgovarajuću formulu koja garantuje političku jednakost, jer kada su manjine bolje integrisane u sistem, stepen demokratičnosti društva je veći.

*NACIONALNE MANJINE I POLITIČKE STRANKE NACIONALNE MANJINE –
definicije pojmova*

Za razliku od država koje su u svojim normativnim aktima eksplicitno navele etničke zajednice kojima priznaju status nacionalnih manjina, u Republici Srbiji je data definicija manjina u članu 2. stav 2. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002. godine koji garantuje status nacionalne manjine svakoj grupi državljana koja je po brojnosti dovoljno reprezentativna, iako predstavlja manjinu na teritoriji države, pripada nekoj od grupa stanovništva koje su u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom države i poseduje obeležja kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva, i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik ili religiju. Nacionalnom manjinom smatraju se sve grupe državljanja koje se nazivaju ili određuju kao narodi, nacionalne i etničke zajednice, nacionalne i etničke grupe, nacionalnosti i narodnosti.

Na teritoriji Republike Srbije, nacionalne manjine, prema popisu stanovništva iz 2011. godine zauzimaju oko 16,68% što Republiku Srbiju, prema klasifikaciji¹, svrstava u zemlje sa naglašeno homogenim sastavom stanovništva.

Podaci o broju pripadnika nacionalnih manjinama u Republici Srbiji, prema Popisu iz 2011. godine.² prikazani su u tabeli u Prilogu 1.

Na teritoriji AP Vojvodine nacionalne manjine predstavljaju 33,24% stanovništva Vojvodine, što ukazuje da Vojvodina, prema istoj klasifikaciji, ima više heterogeno stanovništvo³.

---

¹ Orlović Slaviša, Političko predstavljanje nacionalnih manjina – Srbija u komparativnoj analizi, UDK:323.15:324](497.11)

² www.stat.gov.rs

Političko organizovanje nacionalnih manjina ima korene u uslovima raspada Jugoslavije i uvođenju višestranačkog sistema u Srbiji koje je stvorilo takvu političku atmosferu pogodnu za osnivanje političkih stranaka nacionalnih manjina. Danas, prema podacima iz Registra političkih stranaka koji vodi Ministarstvo pravde i državne uprave Republike Srbije (sa stanjem na dan 06. februara 2013. godine) postoji 91 registrovana politička stranka, od kojih su 53 političke stranke nacionalnih manjina. Sedište na teritoriji AP Vojvodine ima 26 političkih stranaka, od kojih je 20 političkih stranaka nacionalnih manjina.⁴ U Vojvodini, interese Mađara zastupaju 6 stranaka, po tri stranke zastupaju interese Bunjevaca, po dve stranke Hrvata, Slovaka, Roma i Rusina i po jedna partija koja zastupa interese Rumuna, Makedonaca i Crnogoraca, dok ostale nacionalne manjine nemaju svoje političke stranke.

Definiciju političke stranke nacionalne manjine daju Zakon o političkim strankama (član 3.), Zakon o izboru narodnih poslanika (član 81. stav 3.) Pokrajinska skupštinska odluka o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine (član 75. stav 5) i Zakon o lokalnim izborima (član 40 stav 6) koji podrazumevaju da je reč o strankama čije je delovanje, pored obeležja koje važe za sve političke stranke, posebno usmereno na predstavljanje i zastupanje interesa jedne nacionalne manjine i zaštitu i unapređenje prava pripadnika te nacionalne manjine u skladu sa ustavom, zakonom i međunarodnim standardima.

Zakonom o izboru narodnih poslanika, Pokrajinskom skupštinskom odlukom o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine i Zakonom o lokalnim izborima je takođe predviđeno da nadležene izborne komisije, pri proglašenju izbornih lista, a na predlog podnosioca izborne liste koji mora da bude stavljen pri podnošenju izborne liste, odlučuju da li podnosilac izborne liste ima položaj političke stranke nacionalne manjine. Iz prethodno navedenog proizilazi da činjenica registracije političke stranke kao stranke nacionalne manjine nije dovoljna, već se u konkretnom slučaju primenjuju i dodatni kriterijumi (ocenjaju se programski ciljevi sadržani u osnivačkom aktu, naziv političke stranke i postojanje nacionalnog saveta nacionalne manjine, itd).

---

³ Orlović Slaviša, Političko predstavljanje nacionalnih manjina – Srbija u komparativnoj analizi, UDK:323.15:324](497.11)

⁴ www.mpravde.gov.rs

PRAVNA REGULATIVA IZBORNOG SISTEMA U REPUBLICI SRBIJI

U Republici Srbiji izbori se održavaju na tri nivoa: republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou.

Izborni sistem u Republici Srbiji je proporcionalni sa jedinstvenom izbornom jedinicom za celu teritoriju države i regulisan je:

- Zakonom o izboru narodnih poslanika ("Sl. glasnik RS", br. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 - dr. zakon, 75/2003 - ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 - dr. zakon, 85/2005 - dr. zakon, 28/2011 - odluka US, 36/2011 i 104/2009 - dr. zakon).

Izbori u AP Vojvodini sprovode se po kombinovanom sistemu (60 poslanika se bira po proporcionalnom, dok se ostalih 60 bira po većinskom izbornom sistemu) i regulisan je:

- Pokrajinskom skupštinskom odlukom o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine ("Sl. list AP Vojvodine", br. 3/2012 - prečišćen tekst) i
- Pokrajinskom skupštinskom odlukom o izbornim jedinicama za izbor poslanika u Skupštinu AP Vojvodine („Sl. list AP Vojvodine“, br.12/04, 16/04-ispr. i 18/09-promena naziva akta).

Izbori na lokalnom nivou regulisani su Zakonom o lokalnim izborima ("Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 34/2010 - odluka US i 54/2011).

Opšti propisi koji se primenjuju na izbore na svim nivoima u Republici Srbiji su:

- Zakon o političkim strankama ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009);
- Zakon o finansiranju političkih aktivnosti ("Sl. glasnik RS", br. 43/2011);
- Zakon o jedinstvenom biračkom spisku („Sl. glasnik RS“, br.104/09 i 99/11)

NAČIN PREDSTAVLJANJA NACIONALNIH MANJINA U IZBORNOM SISTEMU REPUBLIKE SRBIJE

Na predstavljenost manjina utiču svi segmenti izbornog sistema: oblik izbornog sistema, veličina izborne jedinice, način raspodele mandata, izborni prag, i sl.

Radi obezbeđivanja lakšeg predstavljanja nacionalnih manjina pribegava se određenim rešenjima u izbornom sistemu. Kada postoji opasnost da manjine ne budu adekvatno predstavljene, pristupa se nekoj od poznatih "izbornih formula", koje se mogu primeniti

u zavisnosti od tipa izbornog sistema i stepena geografske koncentracije manjinskih zajednica ili manjina koje su u pitanju.

Povoljniji položaj nacionalnih manjina u izbornom sistemu Republike Srbije ogleda se u:

I Povoljnijim uslovima za registraciju političkih stranaka nacionalnih manjina u odnosu na „većinske“ stranke

Zakonom o političkim strankama (članom 9) predviđeno je da političku stranku nacionalne manjine može osnovati najmanje 1000 punoletnih i poslovno sposobnih državljanina Republike Srbije, dok „većinsku“ političku stranku mogu osnovati najmanje 10000 punoletnih i poslovno sposobnih državljanina Republike Srbije.

II Posebnom položaju političke stranke nacionalne manjine prilikom vraćanja izbornog jemstva

Prema Zakonu o finansiranju političkih aktivnosti "izborno jemstvo" je garancija političkog subjekta koji učestvuje na izborima da će vratiti iznos sredstava dobijenih iz javnih izvora za finansiranje izborne kampanje ukoliko ne osvoji 1% važećih glasova, odnosno u slučaju političkog subjekta koji predstavlja i zastupa interese nacionalnih manjina ukoliko ne osvoji 0,2 % važećih glasova (član 26 Zakona).

III Ukidanju cenzusa za manjine neophodnog za ulazak u parlament, odnosno uvođenju „prirodnog praga“ (matematička metoda koja se koristi pri preračunavanju osvojenih glasova u poslaničke mandate i predstavlja odnos broja važećih glasova birača i broja mesta koje se biraju u parlamentu, gde dobijeni broj predstavlja broj glasova (u ovom slučaju manjina) dovoljan za jedan poslanički odnosno odbornički mandat).

Republički nivo

Izbori za narodne poslanike u Republici Srbiji vrše se po proporcionalnom izbornom sistemu, gde je Republika Srbija jedinstvena, plurinomialna izborna jedinica. Način preračunavanja glasova u mandate vrši se po D'Ontovom metodu (primenom sistema najvećeg količnika), a izborni census je 5%.

Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika 2004. godine⁵ ukinut je izborni prag, kao mera pozitivne diskriminacije za liste nacionalnih manjina, čime je omogućeno manjinama da budu adekvatnije predstavljene u parlamentu RS (članom 81. Zakona o izboru narodnih poslanika propisano je da: „u raspodeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 5% glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali u izornoj jedinici. Političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina učestvuju u raspodeli mandata i kad su dobile manje od 5% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali“).

Izmene zakona, međutim, nisu predvidele i smanjivanje broja potpisa neophodnih za kandidovanje manjinskih lista tako da političke stranke manjina, kao i ostale političke stranke, i dalje uz izbornu listu dostavljaju 10.000 potpisa građana.

Pokrajinski nivo

Izbori za poslanike u AP Vojvodine vrše se po kombinovanom izbornom sistemu (60 poslanika bira se po proporcionalnom izbornom sistemu, a 60 po većinskom izbornom sistemu)

Za izbor poslanika po proporcionalnom izbornom sistemu AP Vojvodina je jedinstvena, plurinominalna izborna jedinica. Način preračunavanja glasova u mandate vrši se po D'Ontovom metodu (primenom sistema najvećeg količnika), a izborni census je 5%, kao i kod izbora za narodne poslanike. Političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina učestvuju u raspodeli mandata i kad su dobile manje od 5% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali.⁶

Donošenjem Pokrajinske skupštinske odluke o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine 2004. godine⁷, kojom je uveden kombinovani izborni sistem i nacionalne manjine stiču poseban tretman u izbornom sistemu AP Vojvodine. Članom 54 Odluke, kojim je regulisano kandidovanje poslanika po proporcionalnom izbornom sistemu, omogućeno je političkim strankama nacionalnih manjina i koalicijama političkih stranaka nacionalnih manjina da predlažu kandidate za poslanike, koje svojim potpisom podrži najmanje 3000 birača po izornoj listi umesto 6000 koliko je propisano za ostale političke stranke.

---

⁵ Zakon o izboru narodnih poslanika("Sl. glasnik RS", бр. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 – dr.zakon, 75/2003 – ispr.dr.zakona, 18/2004, 101/2005 – dr.zakon, 85/2005 – dr.zakon, 28/2011 – odluka US, 36/2011 и 104/2009 – dr.zakon).

⁶ Pokrajinska skupštinska odluka o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine („Sl.list APV“,br. 3/2012-prečišćen tekst, član 75

⁷ Pokrajinska skupštinska odluka o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine („Sl. list APV“, бр.3/12-prečišćen tekst)

Za izbore za poslanike u Skupštinu AP Vojvodine obrazovano je 60 izbornih jedinica.

Što se tiče kandidovanja kod većinskog izbornog sistema ne pravi se razlika između političke stranke i političke stranke nacionalne manjine, s obzirom da je članom 28. Odluke predviđeno da kandidata za poslanika mogu predlagati političke stranke, koalicije više političkih stranaka, grupa građana, koalicije političkih stranaka i grupe građana, koje prikupe potpise najmanje 200 birača u izornoj jedinici.

Lokalni nivo

Izbori za odbornike u lokalnim samoupravama u Republici Srbiji vrše se po proporcionalnom izbornom sistemu, gde je lokalna samouprava jedinstvena, plurinominalna izborna jedinica. Način preračunavanja glasova u mandate vrši se, kao I kod izbora za narodne poslanike po D'Ontovom metodu (primenom sistema najvećeg količnika), a izborni census je 5%.

Mere afirmativne akcije na lokalnom nivou uvedene su tek 2007. godine donošenjem novog Zakona o lokalnim izborima⁸ koji takođe predviđa da političke stranke nacionalnih manjina i koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina učestvuju u raspodeli mandata i kad su dobile manje od 5% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali. Prethodnim zakonom je bilo predviđeno da u raspodeli mandata učestvuju izborne liste koje su dobile najmanje 3% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali. U višetničkim jedinicama lokalne samouprave u kojima pripadnici nacionalnih manjina imaju relativnu ili apsolutnu većinu ova mera nema značaja jer birači, uglavnom, podržavaju svoje manjinske stranke.

---

⁸ Zakon o lokalnim izborima („Sl. Glasnik RS“, 6p. 129/2007, 34/2010 – odluka US i 54/2011)

LOKALNI IZBORI NA TERITORIJI AP VOJVODINE KOJI SU ODRŽANI 2008. I 2012. GODINE – komparativna analiza

Lokalni izbori 2008. godine

Lokalni izbori u Republici Srbiji održani su 11. maja 2008. godine, i na teritoriji AP Vojvodine sprovedeni su u svih 45 lokalnih samouprava.

U Vojvodini je ukupno bilo 290 predlagača, dok je predlagača političkih stranaka/koalicija nacionalnih manjina bilo 36, što predstavlja 12,41% od ukupnog broja predlagača kandidata koji su učestvovali na lokalnim izborima u Vojvodini 2008. godine.

Na tim izborima stranke nacionalnih manjina, odnosno koalicije stranaka nacionalnih manjina su svoje liste kandidovale u 30 od ukupno 45 vojvođanskih lokalnih samouprava, što znači u 66,7% lokalnih samouprava.

Najveći broj lokalnih samouprava u kojima su bili predlagači (ukupno 23) imale su stranke mađarske nacionalne manjine (u 21 lokalnoj samoupravi predlagač je bila Mađarska koalicija - Ištvan Pastor, a u 2 Građanski savez Mađara). Pregled po predlagačima stranaka nacionalnih manjina po lokalnim samoupravama nalazi se u Prilogu 2.

Graf 1.

Stranke nacionalnih manjina (Graf 1) kandidovale su 35 odborničkih listi, od kojih samo 5 nije uspelo da osvoji mandate i uđe u lokalni parlament. (Graf 2)

Stranke mađarske nacionalne manjine osvojile su 151 odbornički mandat, odnosno 17,22% svih odborničkih mandata u 20 lokalnih samouprava u kojima su ušle u parlament. (Prilog 3)

Zanimljivo je da predlagač Alijansa vojvođanskih Rumuna nije uspela da osvoji ni jedan mandat iako je bila predlagač čak u 3 lokalne samouprave. (Prilog 3)

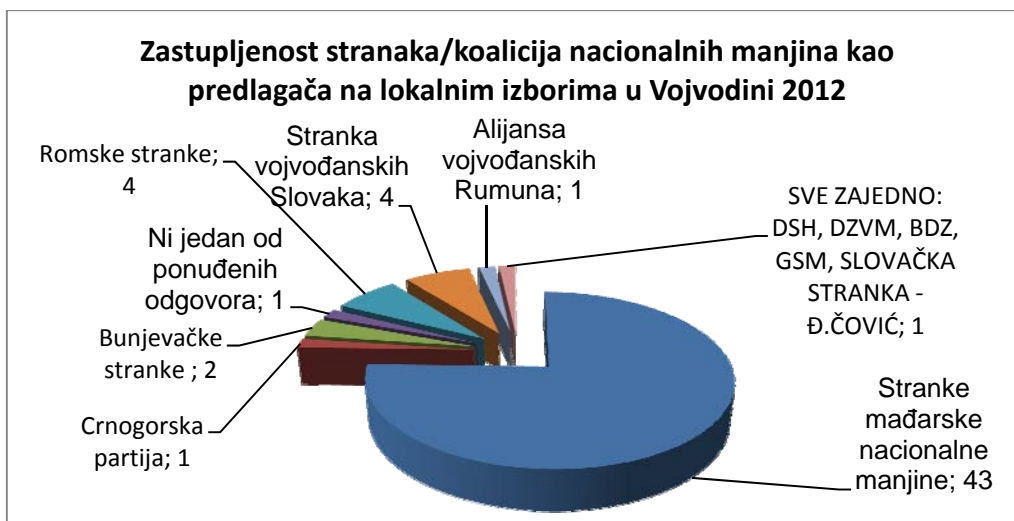
Graf 2

Lokalni izbori 2012. godine

Lokalni izbori u Republici Srbiji 2012. godine održani su 6. maja 2012. godine, a na teritoriji AP Vojvodine sprovedeni su u 42 od ukupno 45 lokalnih samouprava.

U Vojvodini je ukupno bilo 444 predlagača dok je predlagača stranaka/koalicija nacionalnih manjina bilo 57, odnosno 12,84% od ukupnog broja predlagača koji su učestvovali na lokalnim izborima na teritoriji Vojvodine u 2012. godini.

Na tim izborima stranke nacionalnih manjina, odnosno koalicije stranaka nacionalnih manjina su svoje liste kandidovale u 29 od ukupno 42 vojvođanske lokalne samouprave, koje su sprovodile lokalne izbore, što čini 69,05% lokalnih samouprava. (Prilog 4)

Graf 3

Graf 4

Stranke mađarske nacionalne manjine kandidovale su 43 liste (Graf 3) što je u odnosu na 2008. godinu skoro dva put više, ali su na izborima 2012. godine osvojili 125 odborničkih mandata, što je 26 odborničkih mandata manje nego 2008. godine kada su osvojili 151 mandat. Treba napomenuti da je više stranaka mađarske nacionalne manjine 2008. godine izašlo na izbore u predizbornoj koaliciji.

Ilustrativni je primer je, i pored već navedenog u prethodnom pasusu i primer stranaka mađarske nacionalne manjine na lokalnim izborima u Bečeju 2012. godine, gde je svoje liste kandidovalo pet mađarskih stranaka, od kojih je samo stranka Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor osvojio 5 od ukupno 36 odborničkih mandata koji se biraju,

odnosno oko 14%, glasova birača. Iste ove stranke, objedinjene u nekom obliku predizborne koalicije osvojile bi više od 20% glasova birača, odnosno oko 7 mandata.

Slični primeri mogu se navesti analizirajući učešće na izborima i kod političkih stranaka ostalih politički organizovanih nacionalnih manjina.

ZAKLJUČAK

Izborna formula koja se primenjuje u Srbiji uz prirodan izborni prag za izborne liste nacionalnih manjina omogućava predstavnicima nacionalnih manjina da, u zavisnosti od podrške birača dobiju mandate u skupštini. Takođe, povoljniji uslovi za registraciju političke stranke nacionalne manjine, ukazuju na činjenicu da je Srbija u velikoj meri obezbedila poštovanje jednog od osnovnih prava nacionalnih manjina, a to je učestvovanje u njenom političkom životu.

Nacionalne manjine u Srbiji, odnosno u Vojvodini, nisu sve politički organizovane, a političke stranke kod organizovanih nacionalnih manjina podeljene su i nedovoljno međusobno saraduju zbog čega dolazi do rasipanja glasova i neosvajanja mandata u parlamentu uprkos povoljnim institucionalnim uslovima. Navedeni efekti bi se mogli ublažiti izmenom izbornog sistema, na način da se mandati ne dodeljuju izbornim listama nacionalnih manjina već bi se broj mandata svake nacionalne manjine utvrđivao na osnovu zbira osvojenih glasova svih izbornih lista te manjine. Manjini bi pripalo onoliko mandata koliko se puta u zbiru njihovih glasova sadrži broj glasova potrebnih za prelazak prirodnog praga, a mandati bi bili dodeljeni onoj političkoj stranci nacionalne manjine koja je osvojila najveći broj glasova. Imajući u vidu pozitivnu, izbornu regulativu u Republici Srbiji na svim nivoima prema kojoj interese nacionalne manjine u političkom predstavljanju mogu zastupati samo stranke, odnosno koalicije stranaka nacionalnih manjina, ostaje otvoreno i pitanje grupa građana, odnosno, da li grupe građana i pod kojim uslovima mogu da zastupaju interese nacionalne manjine na lokalnom nivou u slučaju kada nacionalna manjina nije politički organizovana.

Takođe, analiza primena mera afirmativne akcije upućuje na to da one pogoduju brojnijim i politički dobro organizovanim nacionalnim manjinama, iz čega proizilazi da su npr. političke stranke mađarske i romske nacionalne manjine upućene na samostalno političko delovanje i zastupanje interesa pripadnika nacionalnih manjina, dok su političke stranke malobrojnih manjina, ako žele da učestvuju u parlamentarnom životu, usmerene ka postizanju koalicija sa različitim političkim strankama.

LITERATURA:

Marinković Tanasije, Izborni sistemi država Evropske Unije, Cesidova mala biblioteka, Cesid, januar, 2002;
Milosavljević Bogoljub, Sistem lokalne samouprave u Srbiji, Stalna konferencija gradova i opština, Beograd 2009;
Pajvančić Marijana, Izbori: pravila i proračuni, Naša borba, 1997;

Orlović Slaviša, Političko predstavljanje nacionalnih manjina – Srbija u komparativnoj analizi, UDK:323.15:324](497.11).

Normativni akti:

Ustav Republike Srbije (“Službeni glasnik RS”, broj: 98/06);

Statut AP Vojvodine (“Službeni list APV”, broj:17/09);

Zakon o izboru narodnih poslanika (“Sl. glasnik RS”, бр. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 – dr.zakon, 75/2003 – ispr.dr.zakona, 18/2004, 101/2005 – dr.zakon, 85/2005 – dr.zakon, 28/2011 – odluka US, 36/2011 и 104/2009 – dr.zakon);

Zakon o političkim strankama (“Sl. glasnik RS”, br. 36/2009);

Zakon o finansiranju političkih aktivnosti(“Sl. glasnik RS”, br. 43/2011);

Zakon o lokalnim izborima („Sl. glasnik RS“, бр. 129/2007, 34/2010 – odluka US i 54/2011);

Zakon o zaštiti sloboda i prava nacionalnih manjina (“Sl. list SRJ”, br.11/02,“Sl. List SCG”, br.1/03-Ustavna povelja,“Sl. glasnik RS”, br. 72/09-dr. zakon)

Pokrajinska skupštinska odluka o izboru poslanika u Skupštinu AP Vojvodine (“Službeni list APV”, broj:3/12-prečišćen tekst);

Pokrajinska skupštinska odluka o izbornim jedinicama za izbor poslanika u Skupštinu AP Vojvodine (“Službeni list APV”, br.12/04, 16/04-ispr. i 18/09-promena naziva akta).

Elektronski izvori:

www.stat.gov.rs

www.mpravde.gov.rs

www.cesid.org

Prilog 1.

	<i>Popis stanovništva 2011. godine u Republici Srbiji</i>	
	ukupno	učešće u ukupnom stanovništvu (%)
Republika Srbija	7 186 862	100,00
Srbi	5 988 150	83,32
Mađari	253 899	3,53
Romi	147 604	2,05
Bošnjaci	145 278	2,02
Hrvati	57 900	0,81
Slovaci	52 750	0,73
Crnogorci	38 527	0,54
Vlasi	35 330	0,49
Rumuni	29 332	0,41
Jugosloveni	23 303	0,32
Makedonci	22 755	0,32
Muslimani	22 301	0,31
Bugari	18 543	0,26
Bunjevci	16 706	0,23
Rusini	14 246	0,20
Goranci	7 767	0,11
Albanci *	5 809	0,08
Ukrajinci	4 903	0,07
Nemci	4 064	0,06
Slovenci	4 033	0,06
Rusi	3 247	0,05

*nepotpun podatak

Prilog 2

<i>Lokalni izbori u Vojvodini 2008-pregled učešća stranaka nacionalnih manjina</i>				
Lista	Osvojeni mandati	% Mandata	Odbornika u opštini	Opština
Magyar koalicio-Pasztor Istvan-Mađarska koalicija-Ištvan Pastor-dr Bimbo Mihalj	19	65%	29	Kanjiža
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	22	53%	41	Bačka Topola
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	12	48%	25	Mali Idoš
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	12	41%	29	Senta
Mađarska koalicija-Ištvan Pastor	13	36%	36	Bečej
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	9	31%	29	Ada
"Magyar koalicio - PŠsztor István, Mađarska koalicija - Ištvan Pastor"	21	31%	67	Subotica
Mađarska koalicija-Ištvan Pastor	8	24%	33	Temerin
Magyar koalicio - Pasztor Istvan - Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	7	22%	31	Novi Kneževac
Građanski savez Mađara - Rac Sabo Laslo	4	13%	29	Senta
Mađarska koalicija-Ištvan Pastor	3	12%	25	Nova Crnja
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	3	9%	31	Žitište
Demokratska partija Makedonaca-Dr. Stevo Jačimovski	2	8%	23	Plandište
Mađarska koalicija-Ištvan Pastor	2	7%	28	Srbobran
Građanski savez Mađara - Tamaš šaš	2	6%	29	Ada
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor - Demokratska zajednica Hrvata	2	6%	29	Apatin
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	2	6%	31	Novi Bečej
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	4	6%	61	Sombor
Crnogorska partija	1	4%	25	Mali Idoš

Slovačka narodna partija - Juraj Červenak	1	3%	31	Bački Petrovac
Unija Roma Srbije	1	3%	33	Bela Crkva
Slovačka narodna partija	1	2%	42	Bačka Palanka
Nova demokratska stranka Roma Srbije-Ferez Dermaku	1	2%	35	Beočin
Romska stranka	1	2%	35	Beočin
Magyar koalicio - Pasztor Istvan - Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	1	2%	39	Kikinda
Mađarska koalicija	1	2%	45	Kovin
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	1	2%	37	Kula
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor (SVM,DZVM,DSVM)	2	2%	67	Zrenjanin
Mađarska koalicija-Ištvan Pastor	1	1%	78	Novi Sad
Slovačka stranka	1	1%	39	Kovačica
Bunjevačka stranka Vojvodine - Branko Francišković	1	1%	67	Subotica
Alijansa vojvođanski Rumuna	0	0%	23	Alibunar
Mađarska koalicija - Ištvan Pastor	0	0%	28	Odžaci
Alijansa vojvođanskih Rumuna	0	0%	70	Pančevo
Alijansa vojvođanskih Rumuna	0	0%	45	Vršac

Prilog 3.

Zastupljenost stranaka nacionalnih manjina na lokalnim izborima u Vojvodini u 2008						
Naziv stranke	Br. Predlagača	%	Broj opština u kojima imaju osvojene mandate	%	Broj osvojenih odborničkih mandata	% ucesca u vlasti u opstinama gde su osvojili mandat
Stranke mađarske nacionalne manjine	23	65,71	20	44,44	151	17,22%
Crnogorska partija	1	2,86	1	2,22	1	4,00%
Alijansa vojvođanskih Rumuna	3	8,57	0	0,00	0	0
Bunjevačka stranka Vojvodine	1	2,86	1	2,22	1	1,00%
Demokratska partija Makedonaca	1	2,86	1	2,22	2	8,00%
Romske stranke	3	8,57	2	4,44	3	2,91%
Slovačka narodna partija	3	8,57	3	6,67	3	2,73%
Ukupno	35	100	28	62,22	161	35,86%

Prilog 4.

Lokalni izbori u Vojvodini 2012-pregled učešća stranaka nacionalnih manjina				
Lista	opština	Br odbornika	Br osvojenih mandata	%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Mali Idoš	25	8	32,00%
Crnogorska partija – Nenad Stevović	Mali Idoš	25	1	4,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Bačka Topola	41	16	39,02%
Demokratska stranka vojvodanskih Mađara-Andraš Agošton	Bačka Topola	41	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Kula	37	2	5,41%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Bečej	36	5	13,89%
DEMOKRATSKA ZAJEDNICA VOJVODANSKIH MAĐARA - VAJDASÁGI MAGYAROK DEMOKRATIKUS KÖZÖSSÉGE	Bečej	36	0	0,00%
Demokratska Stranka Vojvodanskih Mađara	Bečej	36	0	0,00%
Pokret mađarske nade – Balint Laslo	Bečej	36	0	0,00%
ZA SVE NAS- GRADANSKI SAVEZ MAĐARA - MINDANNYIUNKÉRT MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG	Bečej	36	0	0,00%
UNIJA ROMA SRBIJE	Opovo	25	0	0,00%
Demokratska zajednica vojvodanskih mađara - Marta Horvat Odri - VMDK - Horváth Ódry Márta	Sombor	61	1	1,64%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Sombor	61	3	4,92%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Žitište	31	3	9,68%
Rumuni-Alijansa vojvodanskih Rumuna	Vrsac	45	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Zrenjanin	67	2	2,99%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Srbobran	28	0	0,00%

Pokret mađarske nade Eržebet Gazdik	Srbobran	28	0	0,00%
Stranka vojvodanskih Slovaka	Bački Petrovac	31	2	6,45%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Pančevo	70	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Subotica	67	16	23,88%
Bunjevačka stranka - Blaško Gabrić	Subotica	67	1	1,49%
Pokret mađarske nade - Balint Laslo	Subotica	67	1	1,49%
Mirko Bajić - Savez bačkih Bunjevaca	Subotica	67	2	2,99%
Demokratska stranka vojvodanskih Mađara - Almasi Silard	Subotica	67	1	1,49%
Sve zajedno: DSH, DZVM, BDZ, GSM, SLOVAČKA STRANKA - Đ.ČOVIĆ	Subotica	67	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Senta	29	12	41,38%
Senta pripada Senčanima!Gradanski savez Mađara-Laslo Rac-Sabo	Senta	29	3	10,34%
Pokret mađarske nade	Senta	29	0	0,00%
Demokratska zajednica vojvodanskih Mađara-Jožef Berze	Senta	29	0	0,00%
Romska demokratska stranka-Tomislav Bokan	Novi Sad	78	6	7,69%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Novi Sad	78	1	1,28%
Nijedan od ponuđenih odgovora	Novi Sad	78	1	1,28%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Novi Kneževac	31	6	19,35%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Kovacica	39	1	2,56%
Stranka vojvodanskih Slovaka	Kovacica	39	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Ada	29	6	20,69%

DZVM- Čonka Aron	Ada	29	1	3,45%
Gradanski savez Mađara- Tamaš Šaš	Ada	29	0	0,00%
Pokret mađarske nade- Balint Laslo	Ada	29	0	0,00%
VMSZ – Együtt Magyarkanizsa Községért – Pásztor Istvan	Kanjža	29	11	37,93%
Magyar Remény Mozgalom – László Bálint	Kanjža	29	1	3,45%
SVM HUDI ERVIN	Nova Crnja	25	3	12,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor- Ištvan Pastor	Novi Bečej	31	2	6,45%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor Ištvan Pastor	Kikinda	39	2	5,13%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor Ištvan Pastor	Čoka	25	9	36,00%
Pokret mađarske nade - Zoltan Margit	Čoka	25	0	0,00%
DZVM, GSM - JOŽEF CARA	Čoka	25	0	0,00%
Romska demokratska stranka-Asan Murina	Beočin	35	2	5,71%
Ujedinjena partija Roma-Amela Demiri	Beočin	35	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Bač	25	0	0,00%
Stranka vojvođanskih Slovaka	Bačka Palanka	42	2	4,76%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Bačka Palanka	42	1	2,38%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Temerin	33	3	9,09%
Demokratska stranka vojvodanskih Mađara-Corba Bela	Temerin	33	3	9,09%
Stranka vojvođanskih Slovaka	Stara Pazova	48	0	0,00%
Savez vojvodanskih mađara- Ištvan Pastor	Apatin	29	2	6,90%

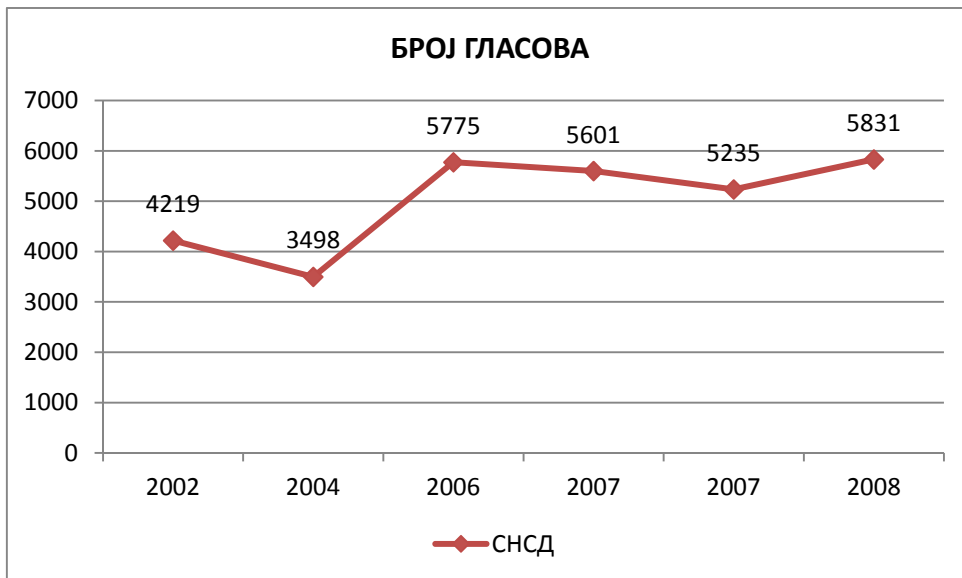
Prilog 5.

Zastupljenost stranaka nacionalnih manjina na lokalnim izborima u Vojvodini u 2012.						
Naziv stranke	Br. Predlagača	%	Broj opština u kojima imaju osvojene mandate	%	Broj osvojenih odborničkih mandata	% ucesca u vlasti u opštinama gde su osvojili mandat
Stranke mađarske nacionalne manjine	43	75,44%	21	50,00%	125	13,22%
Crnogorska partija	1	1,75%	1	2,38%	1	4,00%
Bunjevačke stranke	2	3,51%	2	4,76%	3	1,49%
Ni jedan od ponuđenih odgovora	1	1,75%	1	2,38%	1	1,28%
Romske stranke	4	7,02%	2	4,76%	8	7,10%
Stranka vojvođanskih Slovaka	4	7,02%	2	4,76%	4	5,48%
Alijansa vojvođanskih Rumuna	1	1,75%	0	0,00%	0	0
SVE ZAJEDNO: DSH, DZVM, BDZ, GSM, SLOVAČKA STRANKA - Đ.ČOVIĆ	1	1,75%	0	0,00%	0	0
Ukupno	57	100,00%	29	69,05%	142	32,57%

ISKUSTVA IZABRANIH KANDIDATA NA LOKALNIM IZBORIMA 2012 – NAČELNIKA OPĆINA U PROVOĐENJU KAMPANJE

Мр.сц. Стјежана Рајилић, начелница Општине Нови Град

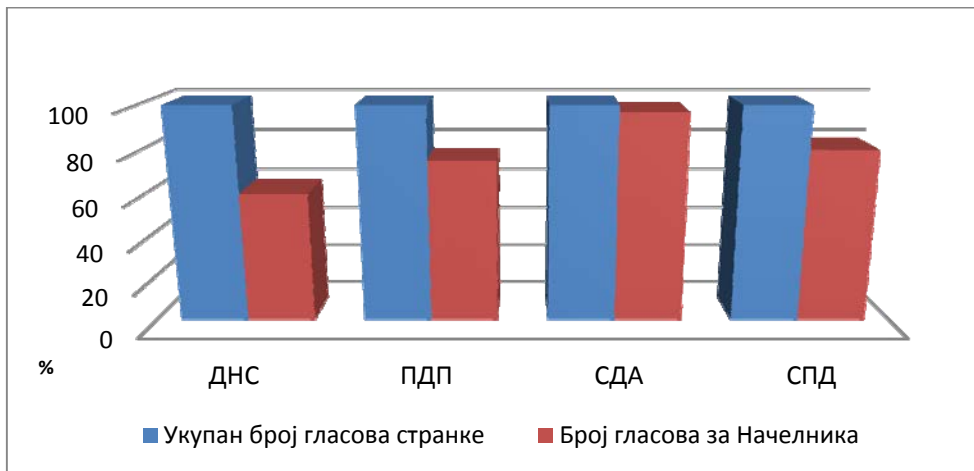
Изборну кампању за локалне изборе 2012. године започели смо анализом претходних изборних резултата како за опште, тако и за предсједничке и локалне изборе у периоду од 2002 – 2010. године. Извршена је анализа по појединим изборним јединицама и насељеним мјестима унутар општине. На основу те анализе закључено је да странка којој припадам, изузев 2007. године када су проведени избори за опозив тадашњег начелника, биљежи стално повећање броја гласова односно од 4219 у 2002. години до 5831, који је био број гласова на Локалним изборима 2008. године.

Према анализи идентификована су мјеста гдје је потребно покренути додатне активности на анимирању гласача, како би био остварен што бољи резултат на предстојећим изборима.

Посебан акценат стављен је на Локалне изборе 2008. године, гдје смо, поред анализе гласова чланова и симпатизера моје странке, извршили анализу и броја гласова које је кандидат за начелника општине добио од стране коалиционих партнера. Оно што је посебно уочљиво је да је, сем подршке

ДНС-а (Демократски народни савез), подршка заједничком кандидату за начелника била веома добра.

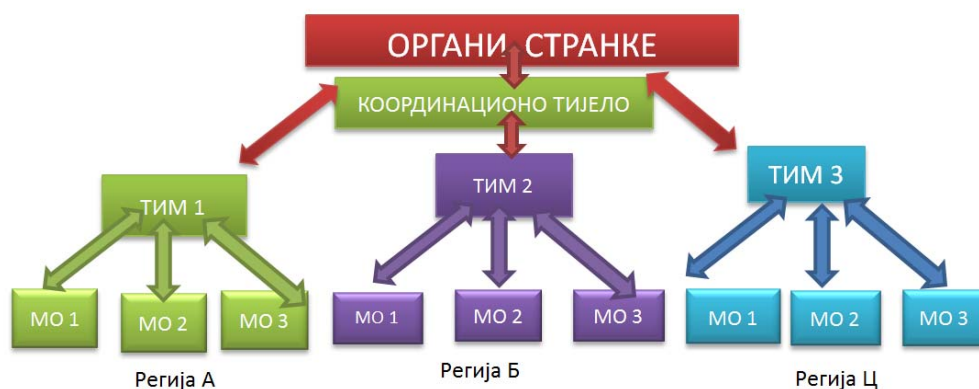

Након извршене анализе започели смо активности на планирању активности везаних за кампању 2012. године, поставивши основна начела на којима ће нова изборна кампања бити провођена, а то су:

- Градити кампању на темељу резултата проистеклих из мандата 2008-2012. године.
- Градити кампању на реално остварљивим циљевима у мандату 2012-2016. године.
- Не водити „прљаву“ кампању која би се темељила на оцрњивању других политичких партија које учествују на локалним изборима.
- Не водити кампању која се темљи на омаловажавању или вријеђању других кандидата за начелника општине, а који долазе из других политичких опција.

Акциони план провођења кампање састојао се из неколико сегмената. Први сегмент чинили су Акциони тимови који су били одговорни за поједина подручја општине и који су, заједно са Координационим тијелом, преко мјесних одбора странке, вршили активности на терену, о чему су редовно обавјештавали органе странке.

Активности на терену су подразумијевале континуиране састанке са представницима мјесних одбора, члановима Акционог тима, те становника одређеног подручја, у циљу сагледавања потреба и проблема становништва на том подручју.

Као једна од стандардних активности у току провођења кампање су и јавне трибине. Основни циљ организовања јавних трибина је упознати шире становништво са кандидатима за одборнике у локалном парламенту, кандидатом за начелника општине, те са планом активности пројеката који ће бити имплементирани у току следећег мандата, односно са програмом дјеловања у наредном мандату.

Поред већег броја локалних-мјесних трибина, које су организоване у већим насељеним мјестима, организована је и централна трибина у Новом Граду, на којој су учешће узели и највиши представници СНСД.

ПРОПАГАНДНИ МАТЕРИЈАЛ

Као прво, дефинисали смо локални слоган који је, поред званичног слогана кампање, био видно означен на свим типовима промотивног материјала који је припреман од стране Општинског одбора СНСД.

Обзиром да је 2008. године, слоган био : „Моја кућа Нови Град. Обновимо је и изградимо заједно!“, слоган Локалних избора 2012. године био је: „Доказали смо да можемо, заједно!

**МИ СМО ПОКАЗАЛИ СМО
МОЖЕМО
ЗАЈЕДНО !**

Поред овог дефинисан је и лични слоган кандидата за начелника општине

За разлику од других политичких партија које су се кандидовале на протеклим изборима 2012. године, СНСД је имао реалан план и програм, који је представљен гласачима у виду брошуре која је дистрибуисана на организованим јавним трибинама.

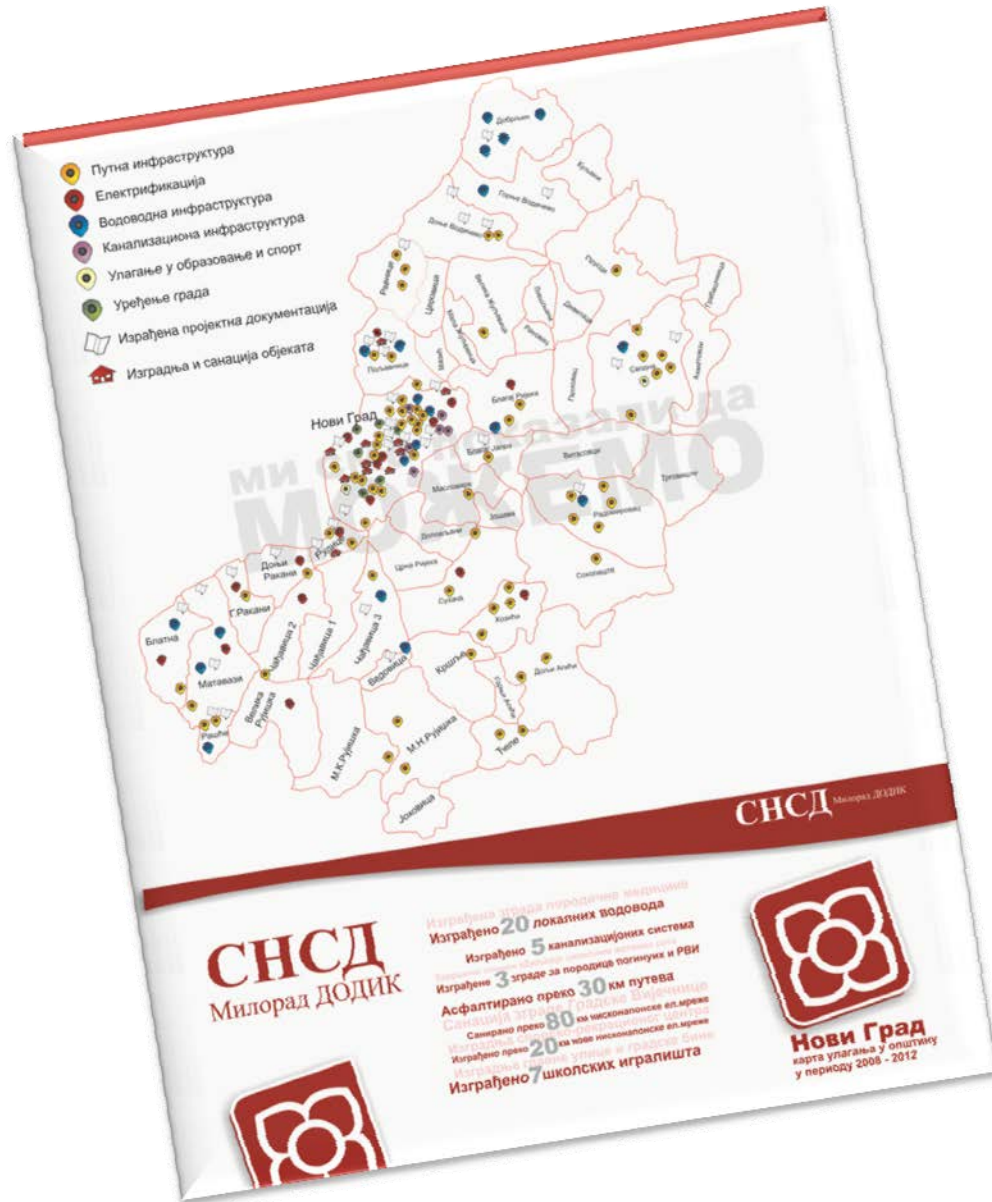

Остали, како би рекли, стандардни промотивни материјал, састојао се од:

- Лифлета, како за кандидата за начелника тако и за кандидате за одборнике у локалном парламенту,
- Плаката – кандидат за начелника општине,
- Качкета – са логом странке и личним логом кандидата за начелника општине,
- Оловака – са логом странке, кандидата за начелника општине,
- Платнених цекера – са логом странке, кандидата за начелника општине.

Сваких избора СНСД Нови Град покушава да пред грађане донесе нешто иновативно, некакав промотивни материјал који ће посебно закупити пажњу гласача. Овај пут то је била тзв. „Мапа инвестиција“. Њу је

представљала карта општине Нови Град на којој су биле тачно означене инвестиције у протеклоим мандату. Инвестиције су с једне стране биле припремљене графички, док са друге стране су биле наведене по областима.

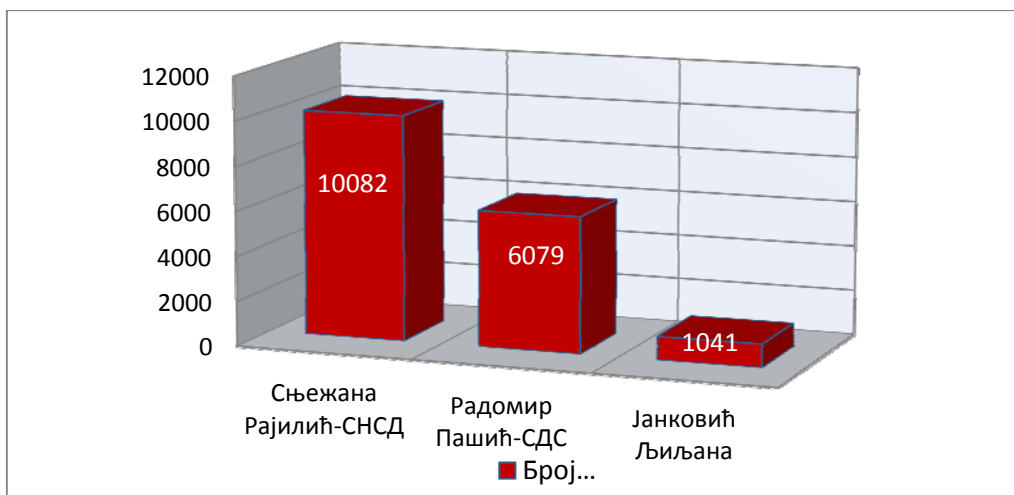
Такође, у циљу промоције странке али и кандидата, кориштен је интернет као једно од најмоћнијих средстава маркетинга, тако да су биле постављене интернет презентације како странке тако и кандидата за начелника.

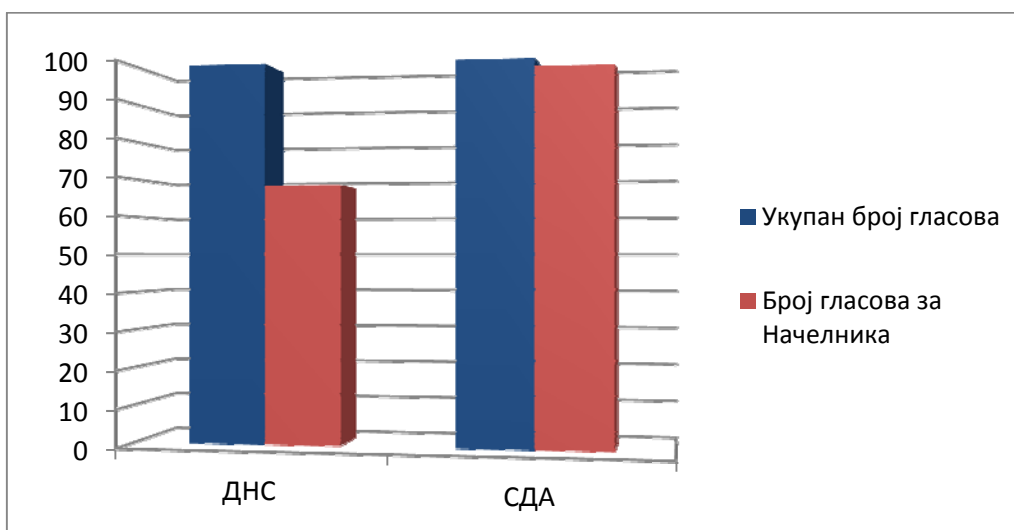
Резултат

Резултат Локалних избора 2012. године показао је и потврдио да је најбољи метод провођења кампање презентовање оног што је урађено. На тај начин обећања странке која иза себе има резултате разликује се од оног што друге странке које учествују на локалним изборима пласирају према гласачима.

Узимајући у обзир да је много лакше освојити него одржати власт, и поред мањег броја гласова, задовољни смо резултатима. Оно што не треба заборавити је чињеница да је у овом изборном процесу коалицију окупљену око СНСД-а је чинило мањи број странака него 2008. године, што се одrazilо и на укупан број гласова за кандидата за начелника општине.

Такође, евидентно је да су коалициони партнери у многоме подржали заједничког кандидата за начелника општине, што се касније одразило и на формирање власти у локалном парламенту.

Prof. dr. Senaid Memić, načelnik Općine Ilidža

Čast mi je i zadovoljstvo što imam priliku da vam se obratim. Prije svega, želim da čestitam na dosadašnjem radu Izornoj komisiji i svima koji su na bilo koji način učestvovali u izbornim aktivnostima, svih ovih godina. Moje mišljenje je da je to jedan od najodgovornijih poslova u svakoj državi, pa naravno i u BiH.

Također želim da pohvalim članove Izborne komisije Općine Ilidža i da im čestitam na izuzetnom radu i aktivnostima koje su sprovodili u posljednje dvije godine. Poznato vam je da su u posljednje dvije godine održana dva izbora, zbog iznenadne smrti rahmetli Amera Čenanovića, te da je Općinska izborna komisija Ilidža imala puno obaveza, kako bi na najbolji mogući način organizirala izbore. Na prijevremenim, a i na redovnim izborima, izabran sam za načelnika.

Rad načelnika je izuzetno zahtjevan i odgovoran posao. Potrebno je puno strpljenja i razumijevanja za probleme građana koji svakodnevno dolaze u Općinu kako bi ostvarili svoja prava. Smatram da je za ovako odgovorno mjesto dovoljan vremenski period od dva mandata, kada mogu da se realizuju ideje i vizije prvog čovjeka općine.

Smatram, također, da nam ne treba dvadeset pet partija koje se prijave na izbore jer je to za naše društvo prevelik trošak. Ovo isto važi i za izbor načelnika općine.

Optimalan broj prijavljenih kandidata za mjesto načelnika, po mom mišljenju, je broj od tri do pet kandidata.

Također, mislim da treba razmisliti i o mjesecu održavanja izbora, ja smatram da je mjesec avgust mnogo povoljniji period za izbore, a iz razloga što se u tom periodu veliki broj naših građana koji borave u inostranstvu nalazi u svojoj domovini na odmoru, studenti su na raspustu, a građanstvo ima manje obaveza.

Zajednički nam je interes da što više građana izađe na izbore i obave svoju građansku dužnost, te na taj način doprinesu kredibilnosti izbora. Veći broj izlazaka na izbore znači više zainteresovanih za opće dobro i napredak, jer kad imamo više ljudi na izborima onda neće niko koristiti najjače oružje u BiH „šta me briga za politiku“, „rade šta hoće“ i trajno pljuvati po svakom ko nešto radi. Kriv je onaj ko ne radi ništa, njemu niko ništa ne može ni reći. Radi efikasnosti i ekonomičnosti, mislim da bi bilo dobro razmisliti o izborima koji bi se održavali svake četiri godine, i to opći i lokalni istovremeno.

Izborna komisija Općine Ilidža svake godine vrlo efikasno ažurira spiskove novih birača, tj. onih koji su stekli punoljetsvo, novonaseljenih, umrlih, te svih onih koji po Izbornom zakonu imaju pravo glasa.

Na posljednjim lokalnim izborima, kada sam osvojio najveći broj glasova, u predizbornoj kampanji, te na predizbornim skupovima, potencirao sam i iznosio stavove da je najvažnije razumijevanje među ljudima, tolerancija, solidarnost, humanost, a nadasve patriotizam prema svojoj domovini. Kada imamo ove preduslove, vrlo je lahko i jednostavno dogovoriti se sa građanima šta su nam prioriteti, koje su nam potrebe, šta želimo graditi i obnavljati.

Druga stvar, u politici u svijetu su poželjni moralni ljudi, a ne oni koji imaju neuređen privatni život, koji hodaju od kafane do kafane, od hotela do hotela. I zašto ne uvedemo kaznu zabrane kandidovanja u narednih deset godina za sve one za koje se utvrdi da su u predizbornoj kampanji izmišljali laži, podmetali, klevetali protukandidate. Evo, recimo, ja sad nemam nikakvih razloga da nakon izbora sa svojim protukandidatima poravnam račune, a radili su mi zlo.

Inače, sačinio sam jednu mini strategiju koju sam izlagao građanima na predizbornim skupovima, te ih zamolio da se angažuju, da putem svojih predstavnika predlažu, sugerišu i definišu svoje prioritete, kako bismo ih definisali kroz zajedničku strategiju razvoja općine Ilidža, te tako našu Ilidžu učinili još ljepšom i prosperitetnijom.

Želio bih na kraju ovog izlaganja još nešto da vam kažem. Naš narod, naše stanovništvo, prepoznaje iskrene i sposobne ljude, bez obzira na sve dobro osmišljene predizborne kampanje i sva finansijska ulaganja i lobiranja, oni se odlučuju za ljude koji su iskreni i sposobni i koji neće iznevjeriti njihova očekivanja.

Hvala vam što ste mi pružili priliku da u najkraćim crtama podijelim svoja razmišljanja sa vama!

Предраг Ковач, начелник Општине Источна Илиџа

Уважени чланови Изборне комисије, даме и господо, драги гости-гости зато што сам ја из Источног Сарајева, а сад смо на Јахорини, а она је у саставу Источног Сарајева. Желим да вас поздравим и надам се да ће овакви састанци допринијети да у Босни и Херцеговини имамо фер и поштене изборе.

Надам се да ће на свим радионицама које слиједе ови људи, који имају већ довољно искуство у провођењу избора, уколико има потребе за мијењањем одређених ствари у изборним процесима, а ја лично мислим да има, указати на

њих, а сигуран сам да ће Изборна комисија као и до сад радити да оно што може бити промијењено промијени, и да након тога имамо добре изборне процесе.

Избори као демократска воља грађана код нас никад не завршавају. Имамо изборе сваке двије године, и ја сам сигуран да нови изборни циклус

почиње оног тренутка када човјек, као новоизабран, уђе, или у канцеларију или у кабинет, сједне у фотељу и почне да ради посао за који је изабран. Ево, ја јесам примјер, како мој колега претходник и комшија рече, човјека, који је трећи пут прошао на изборима за начелника општине. Овај пут најлакше. Тако да мислим да све док постоји воља и жеља људи да се баве пословима за који су бирани, да су спремни да прије свега буду слуге народа, а не господари, да имају исти однос према гласачима без обзира за кога су они у изборном процесу гласали, да онда није потребно ограничавати број кандидатура за исти ниво власти. Треба времена да гласачи схвате да су урађени послови они прави, мада то у први мах није видљиво, и да изабрани кандидати испуњавају своја предизборна обећања.

Данас овдје смо имали прилику да чујемо од мојих претходника да су избори за све нивое власти технолошки процес. Сви они који се држе тачно прописаних правила постижу жељени изборни резултат. Уколико се у том процесу сви придржавају позитивних законских прописа, форма је задовољена и све је у реду.

Међутим, онда можемо поставити одређена питања. Та питања су: Гдје смо ми као друштво доспјели? Јесмо ли само у економској или смо и у дубокој

моралној кризи? Је ли политика циљ или је политика средство? Уколико је политика средство којом сви ми, радећи заједно, стварамо услове за бољи и садржајнији живот сваког појединца. Ако ће резултати тог рада бити такви да својој дјечи и унуцима оставимо више и боље него што су нама оставили наши преци, онда ја мислим да политику у сваком случају морамо посматрати само као средство. Нипошто као циљ. Мада је у данашњим животним политика најчешће циљ. Тежња великог броја кандидата је да, бавећи се политиком или боље речено, позиционирањем на изборној листи, стварају предуслове за достизање жељене позиције, која ће им омогућити и добру финансијску зараду. При том се често заборавља на одговорност према гласачима и позицији која се обавља.

Кад су у питању законодавне и извршне функције, онда је ту огромна разлика у одговорности једних и других. Ниједан изабрани представник у законодавној власти, по законима који су тренутно на снази, није одговоран зато што је спреман да из било ког разлога гласа за нешто што народ и државу може коштати много. Уколико неко из извршне власти донесе штетну одлуку, тада, ја ћу рећи на срећу свих нас, постоје органи који ће то провјерити и обештетити и народ и државу.

Да су избори технологија показује чињеница да се сви ми, отприлике, спремамо за изборе на потпуно исти начин. То нам је наравно са демократијом коју смо тако жарко жељели, дошло са запада, и јасно се зна како и на који начин сваки појединац у изборном циклусу треба да се понаша да би политички субјект освојио потребан или очекивани број гласова. Уколико се било шта у том процесу занемари неће се постићи жељени резултати, мада у Босни и Херцеговини има поприличан број људи који прати рад свих нас, који себе веома често називамо политичарима, и наравно, на основу тога се опредјељује у изборном циклусу. Постоје и они на које се утиче на разне начине у самом изборном циклусу.

И оно што је такође веома битно, уколико изабрана власт не направи огромне и катастрофалне грешке, вјероватно на том нивоу на који је изабрана, са законодавством које је тренутно на снази, никад неће бити промијењена. Ми смо, пошто ја долазим из Српске демократске странке, имали пар падова у претходним изборима који су организовани за разне нивое власти, у општинама, ентитетима и Босни и Херцеговини. У међувремену смо учили и од наших политичких противника, и мислим да смо их бар на овим задњим локалним изборима превазишли.

Чињеница је такође да сви ми покушавамо на разне начине утицати на законодавне органе да се изборни закони промијене, да се оне ствари које нису добре промијене, а да захваљујући томе добијемо квалитетније кандидате на свим листама. Ја не припадам оној групи људи која подржава отворену листу, а рећи ћу вам и због чега. Из простог разлога, уколико се политичка партија појави са одређеним програмом за коју се опредјељују гласачи. Може се десити да након проведених избора та политичка партија освоји власт, а да није у стању да испуни обећано, и онда гласачи окривљују политичку партију. С разлогом, рећи ће многи. А је ли то тако? Након проведених избора мандати одборника су лични, и они без икаквих посљедица могу промијенити партијски дрес. Најчешће због неиспуњених, њихових личних амбиција. Таквим поступком, спријечити остварење постављених циљева политичке партије под чијим су именом добили мандат. И за њих нема санкција и суда јавности.

Мислим да је то један од разлога због чега тамо гдје постоји овакав систем избора имамо прављење великог броја политичких партија, уситњавање политичке сцене, и самим тим мање квалитетне кандидате на свим листама. И оно што је веома битно, код нас унутарстраначка борба не завршава оног тренутка кад смо направили листе, него буквално траје и након што гласачи искажу своју вољу. Све до пребројавања преференцијалних гласова. То свакако није добро ни за гласаче, а ни за политичке партије.

Ви ћете кроз све предвиђене активности, због великог искуства које већина вас има, предлагати одређена рјешења. Ја се надам ће та рјешења бити у циљу побољшања изборних циклуса. Једино у квалитетном изборном процесу можемо доћи до најбољих рјешеља за наше грађане, а и за оне који су изабрани и желе да својим радом оправдају указано им повјерење. Да би то било лакше оствариво, неке ствари у Изборном закону који је на снази у Босни и Херцеговини морамо мијењати. Цијенећи прије свега позитивна искуства која имамо, искуства земаља у окружењу и искуства из цијелог свијета, морамо радити на изборном систему који ће Босну и Херцеговину и све нас који у њој живимо сврстати међу мјеста пожељна за живот.

У нади да ће овакве конференције допринијети бољим рјешењима, ја вас поздрављам и желим вам успјешан дан.

Mr.sc. Željko Josić, načelnik Općine Domaljevac-Šamac

Danas nema područja društvenog života koje nije povezano s marketingom. Marketinški pristup postoji i u oblasti politike. Politički marketing nastao je onda kada se politika na osnovu bogatog iskustva djelovanja poslužila razvijenim i usavršenim metodama i tehnikama komercijalnog marketinga.

Politički marketing spada u područje marketinga neprofitnih djelatnosti, u odnosu na marketing profitnih djelatnosti koji se odnosi na proizvodnju, potrošnju i razmjenu. Teoretičari političkog marketinga tretiraju politiku kao javnu uslugu, te se

uslijed toga načela, i sredstva u području razmjene roba i dobara mogu prenijeti, s potrebnim prilagodbama, izvan razmjene roba i usluga **u sferu politike**. Političare, u tom kontekstu, promatramo kao vrstu poduzetnika, a političke stranke kao vrstu poslovnih organizacija u specifičnom polju djelovanja.

Politički marketing orijentiran je na političko tržište. Ono se odnosi na političku javnost ili građane i na njemu se **prodaju imidži kandidata i njihovi politički programi**. Kao proizvođači pojavljuju se političke stranke. Politički marketing nije ništa drugo do upravljački proces, čiji je cilj **zadovoljenje interesa birača** putem

oblikovanja, ponude i razmjene političkog proizvoda izraženog u političkom programu.

Iza pojma politički marketing stoji: 1) *promocija političkih ideja, vrijednosti i programa*, 2) *promidžbeno političko komuniciranje*, 3) *mobilizacija političke javnosti*, 4) *personalizacija politike*, 5) *davanje javne potpore političaru/kandidatu*, 6) *oblikovanje imidža političara/kandidata*, 7) *dizajniranje politike*, 8) *politička manipulacija*, 9) *političko uvjeravanje* i 10) *tehnike upravljanja ljudskim ponašanjem u politici*

Sličnosti ekonomija-politika

Ono što je u ekonomskoj dimenziji tvrtka, to je u politici politička stranka, ekonomskom proizvodu odgovara politički kandidat/program, udjelu na tržištu-postotak glasova, potražnji proizvoda - izlazak na izbore, potrošači su građani a profit je rezultat izbora. No, tu je i temeljna razlika: u **politici pobjednik dobiva sve (!)**, dok u ekonomiji vrijedi interakcijski model.

Nadalje, u političkom marketingu prisutna je **negativna propaganda**, kakva u ekonomiji nije dopuštena. **Emocionalna uključenost** ljudi znatno je prisutnija u politici.

Demokracija i politički marketing

Demokracija i politički marketing mogu se promatrati u uskoj vezi. Demonstriranje koncepta političkog marketinga nemoguće je u nedemokratskim društvima. Jednostavno, demokracija u politici predstavlja konkurenciju. U totalitarnim društvima koristi se samo jedan segment marketinga, a to je **promidžba (monopolistički marketing)**.

Sociopsihologijska dimenzija političkog marketinga

Političko ponašanje pojedinca - birača vezano je uz političku socijalizaciju (proces odgajanja i pripreme pojedinca za političko ponašanje) i političku kulturu (skup znanja i vjerovanja o nekom političkome sustavu). Upravo je političko ponašanje birača na izborima u fokusu interesa. Politički marketing želi dati odgovor na pitanja: **«Zašto se ljudi opredjeljuju na određeni način, kako se to opredjeljivanje oblikuje, kako se može na njega djelovati?»**.

Jedna od značajnih metoda kojim se utvrđuje raspoloženje birača je **istraživanje javnog mnijenja**. Javno mnijenje je neposredna reakcija pojedinca, kao dijela šire

zainteresirane skupine na neki događaj. Tu se neposredno prelamaju percepcija samog događaja i struktura stavova i vrijednosti.

Politička kampanja i izbori

Izbori kao političko tržište mogu se definirati kao mehanizmi ponude i potražnje odnosno prihvaćanja ili odbacivanja političkoga programa. Konkretna primjena marketinga u politici događa se prije izbora tijekom političke kampanje. Kampanja je svaki planirani, koordinirani program postizanja određenih ciljnih rezultata. **Politička kampanja** je, dakle, svjesna djelatnost kojom se želi postići politički cilj - pobjeda na izborima. Njezina temeljna obilježja su: 1) program prikupljanja sredstava, 2) novačenje volontera, 3) program utjecaja na birače i 4) upravljačka dimenzija.

Politička kampanja mora se temeljiti na **strategiji komuniciranja**, koja treba sadržavati sljedeće elemente: 1) određivanje teme koja mora biti povezana s interesima glasača, 2) publiku ili primatelje poruka- nužno je identificirati/targetirati ciljne skupine, 3) stil kao metodu ili način komuniciranja, te 4) vrijeme - izbor pravog vremena, trenutak otvaranja kampanje smatra se pravim političkim umijećem.

Političku kampanju vodi **stručni tim**. U timu trebaju biti podijeljene uloge tako da su određeni: 1) politički kandidat koji se nadmeće na izborima, 2) voditelj/šef/direktor kampanje, 3) koordinator za financije, 4) koordinator za pravni nadzor, 5) koordinator za politička pitanja, 6) koordinator za komunikacije i odnose s medijima, 7) kandidatov koordinator za raspored i 8) pisac govora.

Tehnike izborne kampanje možemo svrstati u dvije skupine: **izravne i neizravne kampanje**:

Izravne kampanje su kućni domjenci i zabave, od vrata do vrata (door to door), izborne kampanje na ulici i izborne kampanje pred mnoštvom ljudi.

Posredne kampanje su: kampanja preko telefona, izravna pošta, leci, priopćenja za medije, plakati, konferencija za tisak, elektronski mediji - internet, radio i tv.

Politička propaganda

Politička propaganda je smišljena i planirana (programirana) aktivnost koja ima zadatak mijenjanja ili zadržavanja određenih političkih stavova pojedinaca, skupina ili društva u cjelini. Cilj joj je oblikovati i unapređivati image stranke ili političkog kandidata. Može biti crna, bijela ili siva.

Crna se temelji na lažima i prijevari, manipulacijama i nebiranjem sredstava da bi se ostvario cilj, uglavnom na kratke staze. **Bijela** se temelji na iznošenju otvorenih i istinitih činjenica, a **siva** se nalazi negdje između prethodne dvije.

Zaključno

Politička kampanja sadrži skup tehnika kojima je cilj da doprinesu adekvatnosti jednog kandidata u odnosu na njegovo potencijalno biračko tijelo, da s njim upoznaju najveći broj glasača i to svakoga od njih pojedinačno, da istaknu razliku u odnosu na konkurente, te da s minimumom sredstava optimaliziraju broj glasova koje tijekom kampanje treba dobiti kako bi se ostvario cilj: pobjeda na izborima.

To je čitava mreža aktivnosti koje političke stranke i kandidati kao subjekti političkog procesa, poduzimaju radi promocije ključnih političkih ideja i vrijednosti, koje u borbi za vlast, konkuriraju sebi sličnim strukturama.

*Mr.sc. Irena Hadžiabdić, članica CIK BiH
Ermin Kos, uposlenik Sekretarijata CIK BiH*

ANALIZA IZBORNOG PROCESA – LOKALNI IZBORI 2012.

Analiza koju vam namjeravamo predstaviti neće se temeljiti na uobičajenim statistikama. Smatrali smo da smo o tome dosta govorili u vrijeme i neposredno nakon izbora.

Ovu analizu smo razvili pomoću specifičnog softverskog alata u saradnji sa Međunarodnim institutom za izbore IDEA iz Stockholma.

Ovaj alat sadrži metodologiju i instrumente za analizu svih relevantnih pitanja koja bi mogla

ugroziti izborni proces i njegovo planiranje i održavanje. Osim toga, ovaj alat posjeduje značajan potencijal za analizu kompleksnih informacija različitog karaktera, a prikazuje se uz korištenje geografskih mapa.

Samo četiri zemlje u svijetu su imale priliku u prethodnoj godini u testnoj fazi raditi sa IDEA-om na razvoju ovog alata. To su, pored BIH, Kenija, Kolumbija i Šri Lanka, a uskoro će ova metodologija biti dostupna i svim drugim tijelima za provedbu izbora u cijelom svijetu.

Kako nemamo puno vremena na raspolaganju, a ova analiza treba da bude uvod u vaša razmišljanja i preporuke koje će doći do izražaja na radionicama, fokusirali smo se samo na najvažnije segmente predizbornog perioda, izbornog dana i postizbornog perioda.

Glavna obilježja Lokalnih izbora 2012. godine su:

- Povećanje upisa birača u Centralni birački spisak;

- Problemi i zloupotrebe kod postupka upisa birača izvan BiH u Centralni birački spisak. Nedovoljno se prate procedure za upis birača tako da, i pored uputa, birači izvan BiH nepravilno popunjavaju svoje obrasce, ne potpisuju ih, ne dostavljaju potpunu adresu, prilažu kopije nevažećih dokumenta, što je uticalo na odbijanje 5.855 prijava birača iz inostranstva. Osim toga, u nekim općinama, kao primjer navodim Pelagićevo, Brčko, Zvornik, Osmaci, Novo Goražde, Vukosavlje, Brod i Srebrenica, Istočno Novo Sarajevo i Istočna Ilidža, dostavljene su prijave za glasanje izvan BiH u ime nekih birača, bez njihovog znanja, tako da je ovaj materijal proslijeđen nadležnim tužilaštvima;
- I na ovim izborima su evidentne poteškoće sa upisom raseljenih osoba zbog nepotpunih i neažurnih evidencija nadležnih organa, čime je otežana identifikacija za oko 28.000 raseljenih osoba u Centralni birački spisak, a kako bi oni mogli ostvariti biračko pravo;
- Imali smo jače izražene probleme sa upisom birača koji glasaju putem mobilnog tima, a koji se ogledaju u nepodudarnosti broja potpisa na biračkim spiskovima sa brojem koverata u vreći mobilnog tima, pomiješanog materijala više mobilnih timova na teritoriji jedne općine, te osoba bez biračkog prava, jer općinske/gradske izborne komisije nisu dobro provjerile podatke. Naime, određeni broj dopunskih biračkih spiskova nije bio ovjeren od strane općinskih/gradskih izbornih komisija, a izborne komisije su i na dan izbora povećavale broj mobilnih timova, što je uticalo na odluku o neprihvatanju određenog glasačkog materijala;
- Generalno, povećan je broj političkih subjekata i kandidata ovjerenih na ovim izborima u odnosu na 2008. godinu;
- Povećan je i broj akreditiranih posmatrača, posebno ispred udruženja građana, a po prvi put smo donijeli odluku o oduzimanju akreditacije posmatraču u Glavnom centru za brojanje;
- U postupku imenovanja biračkih odbora ukupno je uloženo 31 prigovor od strane političkih subjekata na rješenja općinskih/gradskih izbornih komisija o imenovanju biračkih odbora. Centralna izborna komisija BiH je u deset slučajeva uvažila žalbe i poništila prvostepene odluke općinskih/gradskih izbornih komisija, te predmete vratila na ponovni postupak;
- Na dan izbora podneseno je 282 prigovora općinskim/gradskim izbornim komisijama, a 48 Centralnoj izbornoj komisiji BiH, zbog povreda na

biračkim mjestima. Te povrede su se odnosile na onemogućavanje posmatračima političkih stranaka da budu prisutni prilikom brojanja, da izvrše uvid u birački spisak, otvoreno pozivanje birača da glasaju za nekog, naknadno ubacivanje glasačkih listića, pomoć drugog lica biraču koji je slijep, nepismen ili fizički nesposoban, suprotno Izbornom zakonu BiH;

- Najveća kršenja izbornih pravila su došla do izražaja kod brojanja glasačkih listića. Prilikom kontrole izbornih rezultata uočen je veliki broj validacijskih grešaka tipa: broj potpisa različit od broja glasačkih listića u kutiji, kandidat dobio više glasova od stranke, ukupan broj važećih i nevažećih listića različit od broja glasačkih listića u glasačkoj kutiji, jedno lice glasalo za više birača ili jedan birač glasao više puta;
- Prilmljeno je 282 zahtjeva za ponovno brojanje iz 92 općine u Glavnom centru za brojanje, a Centralna izborna komisija BiH je pristupila ponovnom brojanju na 25 biračkih mjesta u 15 općina. Osim toga, po službenoj dužnosti na 183 biračka mjesta je izvršeno ponovno brojanje;
- Nepravilnosti kod pakovanja nismo otklonili ni na ovim izborima, jer materijal nije bio upakovan na propisan način i nisu ga pratili odgovarajući obrasci i birački spiskovi, pa je bilo neophodno naknadno utvrđivati njegov sadržaj i vršiti ponovno brojanje.

Zbog navedenih zloupotreba ponovljeni su izbori za skupštinu opštine i načelnike u Istočnom Mostaru, Istočnom Drvaru i Vukosavlju na jednom biračkom mjestu.

- Finansiranje kampanje obilježila je dosad nevidena neozbiljnost kad je riječ o obavezi podnošenja izvještaja u zakonskim rokovima, od 85 stranaka u roku je to učinilo samo 44, a od 330 nezavisnih kandidata samo 9. Tek nakon urgencija Centralne izborne komisije BIH su postupali po nalogu, ali i danas nama još uvijek nedostaju postizborni izvještaji od 20-tak stranaka i 59 nezavisnih kandidata.

Dvije stranke su prešle propisani limit u kampanji za ove izbore, a stranke su generalno više nego ikad dosad uložile u štampanje plakata i troškove plakatiranja.

U svim faza izbornog procesa ukupno je izjavljeno 159 žalbi Apelacionom odjelu Suda BiH, pri čemu je 90% odluka Centralne izborne komisija BiH potvrđeno.

I na kraju, naša najveća mrlja u 2012. godini je neprovođenje izbora za Mostar, a naša najveća poteškoća je što u provođenju poslova iz naše nadležnosti zavisimo od

odluka drugih, prije svega zakonodavnog organa koji nam u slučaju Mostara nije omogućio da taj posao i završimo.

Sve ovo je detaljno predstavljeno našem izvještaju upućenom Parlamentarnoj skupštini BiH.

Na kraju, izdvojiću samo nekoliko pojava koje zaslužuju posebnu pažnju:

- Zloupotrebe u procesu upisa birača u Centralni birački spisak,
- Trgovina mjestima u biračkim odborima,
- Uticaj političkih subjekata na birače u toku izborne šutnje,
- Glasanje za drugog,
- Dodavanje/ oduzimanje glasova političkim subjektima.

Tek kada stanemo u kraj ovoj vrsti zloupotreba, stići će priznanja za naš rad, ne samo od međunarodnih posmatrača, nego i cjelokupne bh. javnosti.

Stjepan Mikić, član SIP BiH

Ermin Kos, šef Sektora za izbore i IKT

Ognjen Gašović, stručni savjetnik za normativno-pravne poslove

Radionica 1 - TIJELA ZA PROVEDBU IZBORA

Izborna administracija predstavlja jednu od najvažnijih karika izbornog procesa, te je ključ dobre pripreme i provedbe fer i demokratskih izbora.

Ideja vodilja za radionicu na temu *Tijela za provedbu izbora* bila je analiza i sagledavanje rada izborne administracije, kako sa stajališta njenih članova, tako i sa stajališta aktivnih sudionika u izbornom procesu. Analiza će se provoditi u smislu razmatranja materijalnih propisa kojim je uređen izborni proces, te načina realizacije procesnih radnji koje provodi izborna administracija.

U stalnom nastojanju za unapređenjem izbornog procesa u Bosni i Hercegovini, te u okviru istog i za unapređenjem rada izborne administracije, izvršena je analiza rada izborne administracije tijekom i nakon provedbe Lokalnih izbora 2012. godine, kojom se nastojalo utvrditi postojanje određenih nedostataka i propusta u radu.

U uvodnom dijelu bit će prezentiran rad izborne administracije koju čine:

- Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine,
- izborna povjerenstva, i
- birački odbori.

Segmenti koji će biti obuhvaćeni su: primjena i način provedbe zakonskih i podzakonskih akata, rad izborne administracije, financiranje izborne administracije, postupak upisa birača u Središnji birački popis, te realizacija izbornih aktivnosti od strane izborne administracije.

Analiza je sačinjena na temelju izvješća izbornih povjerenstava, te konkretnih zapažanja uočenih u radu izborne administracije.

Analizom su obuhvaćeni sljedeći segmenti rada izbornih povjerenstava:

- rad izbornih povjerenstava kroz održavanje sjednica,
- rad centara za birački popis u postupku izmjene biračke opcije i provjere biračkog prava birača,
- imenovanje i obuka biračkih odbora,
- zaprimljeni i riješeni prigovori/žalbe,
- ispunjavanje zakonskih/podzakonskih obveza, poštivanje rokova i radnji od strane izbornih povjerenstava.

Zadatak radionice je da se kroz diskusiju sudionika radionice donesu konkretni zaključci, te da se u 2013. godini poduzmu i iniciraju odgovarajuće radnje kao bi uočeni nedostaci bili otklonjeni.

dr. Suad Arnautović, član CIK BiH
Hasida Gušić, uposlenica Sekretarijata CIK BiH
Sanja Tošović, uposlenica Sekretarijata CIK BiH

Radionica 2 – FINANSIRANJE KAMPANJE, ZAKONSKA RJEŠENJA I ISKUSTVA UČESNIKA NA LOKALNIM IZBORIMA

Finansiranje političkih stranaka i izborne kampanje uređeno je Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine, za čije provođenje je nadležna Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine.

Zakon o finansiranju političkih stranaka usvojen je 2000. godine, a njegova primjena je sve do početka 2005. godine bila parcijalna. Naime, stranke su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnosile izvještaje prilikom prijave za ovjeru za učestvovanje na izborima, međutim, postizborne i godišnje finansijske izvještaje mnogi nisu ni podnosili.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je 2005. godine uspostavila Službu za reviziju finansijskog poslovanja, koja obavlja pregled i kontrolu finansijskih izvještaja i reviziju finansiranja političkih stranaka. Od 2005. godine do danas Služba za reviziju je obavila pregled i reviziju finansijskih izvještaja političkih stranaka za 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009. i 2010. godinu, te je izdala ukupno 479 izvještaja. U istom periodu, Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je, zbog kršenja odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka i člana 15.10 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, izrekla 202 novčane kazne i donijela 38 administrativnih mjera.

S ciljem da se kroz razmjenu iskustava daju preporuke za unapređenje zakonskih rješenja iz oblasti finansiranja političkih stranka i izbornih kampanja, na Konferenciji “LOKALNI IZBORI 2012–ANALIZA IZBORNOG PROCESA”

održat će se radionica na temu: “Finansiranje kampanje, zakonska rješenja i iskustva učesnika na Lokalnim izborima“.

Na radionici će se prezentovati sljedeće teme iz oblasti finansiranja političkih stranaka i finansiranja izborne kampanje:

- Nova zakonska rješenja - Zakon o finansiranju političkih stranaka. U okviru ove teme razmatrat će se i davati pojašnjenja u vezi sa primjenom odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka koji je stupio na snagu 05.12.2012. godine, sa posebnim osvrtom na izvore finansiranja, limite na visinu članarine i priloge fizičkih i pravnih lica, te zabrane na određene izvore finansiranja.

- Poglavlje 15. Izbornog zakona BiH. U okviru ovog dijela obrađivat će se finansijsko izvještavanje političkih subjekata, limit na visinu troškova izborne kampanje i transparentnost finansiranja.

- Dosadašnja praksa i iskustva Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u implementaciji Zakona o finansiranju političkih stranaka i Izbornog zakona Bosne i Hercegovine. U okviru ove teme, između ostalog, prezentovat će se podaci o izvorima finansiranja, troškovima kampanje i nalazima utvrđenim u izvještajima revizije.

Dr. Ahmet Šantić, član CIK BiH
Radoje Šupeta, uposlenik Sekretarijata CIK BiH
Uma Isić, uposlenica Sekretarijata CIK BiH

Radionica 3 – ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA

Poglavljem 6. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10 i 18/13), propisana je zaštita izbornog prava, koju osiguravaju izborne komisije i Apelacioni odjel Suda Bosne i Hercegovine.

Birač i politički subjekt čije je pravo ustanovljeno Izbornim zakonom BiH povrijeđeno, može izbornoj komisiji uložiti prigovor u propisanom roku (48 sati odnosno 24 sata u izbornom periodu

od učinjene povrede). Isto tako, izborne komisije imaju pravo da po službenoj dužnosti pokrenu postupak protiv političkog subjekta i zaposlenog ili na drugi način angažovanog u izbornoj administraciji, u slučaju kršenja odredbi Izbornog zakona BiH. Prigovori se podnose na obrascu koji propiše Centralna izborna komisija BiH. Također, uspostavljena je jasna podjela prvostepene nadležnosti između općinske izborne komisije i Centralne izborne komisije BiH, kao i pravilo da se na odluke izbornih komisija žalba ulaže Centralnoj izbornoj komisiji BiH, a na odluke Centralne izborne komisije BiH Apelacionom odjelu suda BiH.

Prilikom provedbe Lokalnih izbora 2012. godine, najčešće povrede izbornog prava odnosile su se na:

- povrede u postupku imenovanja članova biračkih odbora,
- povrede izbornog prava u periodu izborne kampanje političkih subjekata,
- povrede u periodu izborne šutnje,
- povrede na dan izbora na biračkom mjestu u vezi sa procesom glasanja i brojanja glasačkih listića, i
- povrede koje su utvrđene brojanjem glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje.

U vezi sa učinjenim povredama, Centralna izborna komisija BiH je zaprimila:

- 20 žalbi na odluke OIK/GIK u postupku imenovanja članova biračkih odbora,
- 17 prigovora i jednu žalbu na prvostepenu odluku OIK u periodu izborne šutnje, i
- 283 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića.

Prema podacima dostavljenim od ukupno 123 OIK/GIK, tokom izbornog perioda zaprimljeno je **550** prigovora, a koji se odnose na: imenovanje biračkih odbora – **86**; izbornu kampanju – **113**; izbornu šutnju – **26** i dan izbora na izbornom mjestu – **328**.

Cilj radionice je da se na osnovu naprijed utvrđenog stanja i iskustava članova OIK/GIK, te iskustava političkih subjekata i nevladinih organizacija u vezi sa zaštitom izbornog prava, eventualno predlože nova normativna rješenja ili izmjene i/ili dopune postojećih, čime bi se smanjio broj podnesenih prigovora i žalbi na kršenje odredbi Poglavlja 7. i 16. Izbornog zakona BiH, odnosno unaprijedio dostignuti nivo zaštite izbornog prava.

ZAKLJUČCI SA KONFERENCIJE

„LOKALNI IZBORI 2012– ANALIZA IZBORNOG PROCESA“

1. *Izbornim zakonom BiH potrebno je regulirati:*

- održavanje vanrednih izbora,

Poglavljem 14. Izbornog zakona BiH regulirani su ponovni, odgođeni i prijevremeni izbori, dok vanredni izbori uopće nisu regulirani, a postoji potreba i za tim vidom izbora.

-da predsjednike i zamjenike predsjednika biračkih odbora iz svojih evidencija imenuje OIK/GIK,

Članom 2.13 Izbornog zakona BiH propisano je da općinska/gradska izborna komisija imenuje i obučava članove biračkog odbora i odgovorna je za pravilno brojanje glasačkih listića na biračkim mjestima i u općinskim/gradskim centrima za brojanje. S tim u vezi, općinska/gradska izborna komisija treba da imenuje najodgovornijeg člana biračkog odbora za predsjednika, čime se u dobroj mjeri profesionalizira njegov rad. Praksa je pokazala da pravo političkih subjekata na učešće u postupku žrijebanja i imenovanja za članove biračkih odbora nerijetko bude zloupotrijebljeno (ustupanjem toga prava drugom političkom subjektu).

-glasачi koji glasaju putem mobilnog tima da glasaju nepotvrđenim glasačkim listićem,

Personalizacijom podataka moguće je utvrditi koji glasački listić pripada biraču koji ima pravo glasati putem mobilnog tima, a ostatak glasačkih listića bio bi nevalidan. Naime, dosad, ukoliko je utvrđeno da je u glasačkoj kutiji bilo više glasačkih listića od broja potpisa na dopunskom biračkom spisku, zbog nemogućnosti da se utvrdi koji birač nema pravo glasati putem mobilnog tima, nevalidnim su proglašavani svi glasački listići.

-mogućnost korištenja informacione tehnologije u izbornom procesu,

Elektronsko glasanje kao savremeni oblik glasanja, umnogome bi spriječilo izborne manipulacije koje se nerijetko događaju tokom glasanja, a naročito nakon zatvaranja biračkog mjesta (prebrojavanjem glasačkih listića i unosom izbornih rezultata).

-zaštitu izbornog prava (podnošenje prigovora i žalbi) regulirati na način da se izbjegne trostepenost postupka,

Potrebno je redefinirati kompletno poglavlje 6 – Zaštita izbornog prava.

- propisati sankcije za političke subjekte koji ne dostavljaju postizborne finansijske izvještaje,

Izbornim zakonom BiH propisan je maksimalno dozvoljeni iznos za finansiranje troškova izborne kampanje, za sve nivoe vlasti, kao i obaveza političke stranke i nezavisnog kandidata da Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesu finansijski izvještaj za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru i od dana objavljivanja izbornih rezultata u Službenom glasniku BiH. Izbornim zakonom BiH nije propisana sankcija u slučaju neizvršenja obaveze dostavljanja finansijskog izvještaja.

-precizirati odredbe koje se odnose na procentualnu zastupljenost manje zastupljenog spola u izbornoj administraciji i na kandidatskim listama,

Odredbe o ravnopravnoj zastupljenosti spolova propisane su Zakonom o izmjeni i dopuni Izbornog zakona BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 18/13), no iste su neprovođive prilikom imenovanja članova izborne komisije, biračkog odbora i sačinjavanja kandidatskih listi.

2. *Potrebno je donijeti poseban zakon o provođenju lokalnih izbora u BiH*

Članom 1.1. Izbornog zakona BiH propisano je da se tim zakonom uređuje izbor članova i delegata Parlamentarne skupštine BiH i članova Predsjedništva BiH, te utvrđuju principi koji važe za izbore na svim nivoima vlasti u BiH. Izbornim zakonom Republike Srpske propisano je da se izbor lokalnih organa (odbornika u skupštine općina) vrši u skladu s odredbama Izbornog zakona BiH, dok je izbor i opoziv načelnika općine precizno reguliran.

U Federaciji BiH je reguliran samo izbor i opoziv načelnika Zakonom o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji Bosne i Hercegovine.

3. *Potrebno je donijeti Zakon o političkim strankama u BiH.*

Zakon o političkim strankama u cijelosti bi riješio registriranje političkih stranaka pod istim uslovima i s jedinstvenim registrom političkih stranaka, što bi umnogome olakšalo provođenje Izbornog zakona BiH i otklonilo dosadašnje nejasnoće u pogledu ovjere političkih stranaka za učestvovanje na izborima.

4. *Zakonom o finansiranju političkih stranaka trebalo bi regulirati:*

-da politički subjekti svoje poslovanje obavljaju putem jednog računa (jedinstveni račun za finansiranje političkih stranaka – trezorsko poslovanje),

Vršenje poslovanja putem jednog računa je jedini način da se uvede potpuni uvid u transparentnost prihoda i rashoda koje političke stranke ostvaruju, i time i rad kontrolnih organa učini efikasnijim.

-finansiranje političkih subjekata iz budžeta svih nivoa vlasti urediti na jedinstven način.

(jedinstvena pravila finansiranja na svim nivoima garantuju pravi uvid u iznos budžetskog novca koji se distribuira političkim subjektima na svakom nivou vlasti).

5. Putem medija informirati birače o radu izborne administracije, o poslovima i realizaciji istih.

Obzirom na značaj poslova koji su povjereni općinskim/gradskim izbornim komisijama (imenovanje biračkih odbora, rad centara za birački spisak, akreditiranje posmatrača, izborni dan i dr.), potrebno je javnost kontinuirano obavještavati o radu izbornih komisija, posebno u izbornom periodu.

6. Na svakoj narednoj konferenciji izborne administracije obavezno razmatrati izvještaj o realizaciji zaključaka sa prethodne konferencije.

Na ovaj način se analizira provođenje prethodno donesenih zaključaka i stvara mogućnost objektivnijeg odnosa prema novim obavezama i sugestijama koje su upućuju organima nadležnim za postupanje po donesenim zaključcima.

SPISAK UČESNIKA KONFERENCIJE

Centralna izborna komisija BiH

Branko Petrić, predsjednik
Mr. Irena Hadžiabdić, članica
Stjepan Mikić, član
Dr. Suad Arnautović, član
Novak Božičković, član
Dr. Ahmet Šantić, član

Gosti

Ambasador Fletcher M. Burton, šef Misije OSCE-a u BiH
Arsen Hršum, Smart System Solution
Christina E. Kyriakou, US Embassy
Dalibor Dragović, Smart System Solution
Haris Lokvančić, Ambasada Švicarske
Maja Barišić, Misija OSCE-a u BiH
Maja Šoštarić, Misija OSCE-a u BiH
Maria Temyashova, Ambasada Ruske Federacije
Mario Vignjević Ambasada Kraljevine Švedske
Mike Summers, Everyone Counts
Milorad Gašić, Skupština AP Vojvodine
Orlando Fusco, EUD/EUSR
Paul de Gregorio, Everyone Counts
Predrag Kovač, načelnik Općine Istočna Ilidža
Predrag Šupljeglav, Grad Mostar
Sanja Stanojević, EUD/EUSR
Senaid Memić, načelnik Općine Ilidža
Snježana Rajilić, načelnica Općine Novi Grad
Suad Salkić, Misija OSCE-a u BiH
Yelizaveta Borisova, Ambasada Ruske Federacije
Željko Josić, načelnik Općine Domaljevac-Šamac
Željko Ninkov, Smart System Solution

Političke stranke i nevladine organizacije

Adis Arapović, Centar civilnih inicijativa
Elmida Burina, Stranka pravde i razvoja
Emir Omerović, Stranka pravde i razvoja BiH
Fadil Ćerimagić, Snaga ekonomskog pokreta u BiH
Ilija Stevančević, Partija ujedinjenih penzionera
Mario Grgić, Hrvatska demokratska zajednica BiH
Milan Marinčić, Savez nezavisnih socijaldemokrata – SNSD – Milorad Dodik
Milan Tukić, Savez nezavisnih socijaldemokrata – SNSD – Milorad Dodik
Mile Marčeta, Zavičajni socijaldemokrati Mile Marčeta
Zoran Banović, UG Don

Sekretarijat Centralne izborne komisije BiH

Almir Džano
Božica Ban
Dejan Ćurić
Emir Demić
Ermin Kos
Hasida Gušić
Jakuf Subašić
Maksida Pirić
Mubera Vulović
Ognjen Gašović
Radoje Šupeta
Sanja Tošović
Uma Isić

Udruženje izbornih zvaničnika BiH

Anela Čavdar
Ernes Jusović
Gojko Anić
Larisa Avdić
Zvezdana Dragović
Žarko Arđelan

Općinske/gradske izborne komisije

Adem Arnaut, OIK Vlasenica
Adi Dautović, OIK Lukavac
Admir Pjanić, OIK Cazin
Aida Daul, OIK Travnik
Ajša Delić, OIK Travnik
Almir Mujić, IK Brčko Distrikt
Almir Prošić, OIK Cazin
Ante Kolobarić, OIK Grude
Asef Kasum, OIK Travnik
Aziza Ibraković, OIK Lukavac
Azra Hasić, OIK Srebrenica
Binamir Šakić, OIK Gradačac
Božana Kovačević, OIK Pale
Branislav Arnautović, OIK Gacko
Branislav Radinović, OIK Gradiška
Cvijo Aničić, OIK Derventa
Čedo Vukajlović, OIK Trnovo
Dalmirka Gordeljević, OIK Osmaci
Darko Rimac, OIK Ilidža
Dragica Vranić, OIK Srbac
Dubravka Osmanović, OIK Lukavac
Dubravko Malinić, GIK Banja Luka
Dušan Branković, OIK Bosanski Petrovac
Džemail Popović, OIK Goražde
Dževdana Brajić, OIK Zenica
Ehlimana Kurspahić, OIK Ilidža
Eldin Kurtović, IK Brčko Distrikt
Enes Kazić, OIK Hadžići
Enver Salihović, OIK Bihać
Esad Velić, OIK Trnovo
Esma Kukurzović, OIK Ilidža
Fehma Grabus, OIK Žepče
Gordana Spasojević, OIK Brod
Gordana Tadić, OIK Živinice
Goslava Jeremić, OIK Zvornik
Gradimir Rađenović, OIK Pelagićevo
Hajrudin Huseinović, OIK Kalesija
Hamida Ašiš, OIK Donji Vakuf

Hasan Ramić, OIK Živinice
Hilmija Smlatić, OIK Velika Kladuša
Ibrahim Maksumić, OIK Hadžići
Ibro Dumanjić, OIK Rogatica
Isam Sendić, OIK Gradačac
Izeta Bajrić, OIK Lukavac
Jasmin Hušić, OIK Velika Kladuša
Jasminka Jovičić, OIK Živinice
Jelena Miljević , OIK Bihać
Jelena Zlikovac , OIK Pale
Jovo Brkić, OIK Teslić
Kaim Čajlaković, OIK Teočak
Kasim Salkić, OIK Teslić
Kata Repac, OIK Bihać
Luka Radmilović, OIK Bileća
Ljiljana Plečaš, OIK Istočna Ilidža
Ljiljana Stevanović, OIK Srebrenica
Marijan Baotić, OIK Orašje
Mario Rozić, OIK Čitluk
Meho Krupalija, OIK Trnovo
Mejrema Pašić, OIK Centar Sarajevo
Meliha Krehić, OIK Kladanj
Milada Papić, OIK Bileća
Milenko Zečević, IK Brčko Distrikt
Milinko Lalović, OIK Kalinovik
Miloš Ačić, OIK Drvar
Miloš Zlojutro, OIK Kozarska Dubica
Mira Čekić, GIK Banja Luka
Mirsad Dučić, OIK Novo Goražde
Mirsad Hrustić, OIK Vitez
Mirza Imamović, OIK Stari Grad Sarajevo
Mladen Lunić, OIK Laktaši
Mladenko Barić, OIK Grude
Milan Deurić, OIK Vlasenica
Momčilo Kojić , OIK Ilijaš
Muris Kulaglić, OIK Kostajnica
Mustafa Mustajbegović, OIK Jablanica
Mustafa Topalović, OIK Fojnica
Muzijet Kahrmanović, OIK Sapna
Nada Batinar, GIK Banja Luka

Nada Dimitrijević, OIK Stari Grad Sarajevo
Nada Nović, OIK Derventa
Nada Petrić, GIK Bijeljina
Naser Čopelj, OIK Centar Sarajevo
Nebojša Vidaković, OIK Šekovići
Nedim Muhić, OIK Stari Grad Sarajevo
Nemanja Nikolić, OIK Istočni Stari Grad
Nerina Zećo, OIK Ilidža
Nermin Šarić, OIK Cazin
Nevenka Malešević, OIK Mrkonjić Grad
Nihad Pašalić, OIK Zenica
Nurija Bajrektarević, OIK Bužim
Osman Hasanović, OIK Teočak
Rade Draško, OIK Istočna Ilidža
Rade Jovanović, OIK Novo Goražde
Radislav Čupić, OIK Kotor Varoš
Ramo Mecavica, OIK Jajce
Ranka Marković, OIK Kotor Varoš
Ranko Bratić, OIK Gacko
Rizama Tukulj, OIK Orašje
Ružica Anđić, OIK Gacko
Ružica Karamanović, OIK Modriča
Sabahudin Lihović, GIK Banja Luka
Safet Zahirović, OIK Breza
Safija Šehović, OIK Stari Grad Sarajevo
Sanja Malešević, OIK Derventa
Sava Savić, OIK Ribnik
Sejad Pokvić, OIK Bugojno
Senad Musić, OIK Osmaci
Sifeta Pašalić, OIK Gračanica
Slobodanka Okuka, OIK Gacko
Snježana Rajić, OIK Fojnica
Stana Danilović, OIK Brod
Suad Avgadić, OIK Živinice
Suada Kolović, GIK Prijedor
Svjetlana Marković, OIK Srebrenica
Šemsa Šehić, OIK Jablanica
Šemsudim Muhić, OIK Zavidovići
Vahid Mulalić, OIK Bužim
Valentina Brnić, OIK Livno

Vanja Milidrag, OIK Ilidža
Velid Fazlić, OIK Ilijaš
Vera Jovanović, OIK Petrovac
Vili Kuljanac, GIK Banja Luka
Vojislav Mihajlović, OIK Istočni Drvar
Zdravko Plazačić, OIK Milići
Zehra Mujačić, OIK Gračanica
Zijad Mukanović, OIK Donji Vakuf
Zlata Ibrahimpašić, OIK Bihać
Zora Gojković, OIK Rogatica
Zorana Čarkić, OIK Rogatica
Željko Ćorić, GIK Mostar
Željko Škondrić, OIK Prijedor
Žiko Krunić, GIK Bijeljina